

KONSTYTUCJA UKRAINY

Tłumaczenie:

Ewa Toczek

Tłumaczenie zmian:

Andrzej Kubik, Jarosław Turłukowski

Weryfikacja naukowa: Wiesław Staśkiewicz

© Copyright by Kancelaria Sejmu 2023

[Dziennik Ustaw Rady Najwyższej Ukrainy (Dz. Ust. RN Ukrainy)
1996, No 30, poz. 141]

Ze zmianami wprowadzonymi zgodnie z ustawami:

Nr 2222-IV z 08.12.2004, Dz. Ust. RN Ukrainy 2005, Nr 2, poz. 44
Nr 2952-VI z 01.02.2011, Dz. Ust. RN Ukrainy 2011, Nr 10, poz. 68
Nr 586-VII z 19.09.2013, Dz. Ust. RN Ukrainy 2014, Nr 11, poz. 142
Nr 742-VII z 21.02.2014, Dz. Ust. RN Ukrainy 2014, Nr 11, poz. 143
Nr 1401-VIII z 02.06.2016, Dz. Ust. RN Ukrainy 2016, Nr 28, poz. 532
Nr 2680-VIII z 07.02.2019, Dz. Ust. RN Ukrainy 2019, Nr 9, poz. 50
Nr 27-IX z 03.09.2019, Dz. Ust. RN Ukrainy 2019, Nr 38, poz. 160

**Wykładnia legalna przepisów konstytucyjnych – patrz następujące
Wyroki Sądu Konstytucyjnego:**

1. Nr 1-zp z 13.05.1997
2. Nr 4-zp z 03.10.1997
3. Nr 6-zp z 25.11.1997
4. Nr 9-zp z 25.12.1997
5. Nr 8-rp/98 z 09.06.1998
6. Nr 11-rp/98 z 07.07.1998
7. Nr 1-rp/99 z 09.02.1999
8. Nr 4-rp/99 z 19.05.1999
9. Nr 7-rp/99 z 06.07.1999
10. Nr 9-rp/99 z 27.10.1999
11. Nr 10-rp/99 z 14.12.1999
12. Nr 4-rp/2000 z 11.04.2000
13. Nr 6-rp/2000 z 19.04.2000
14. Nr 13-rp/2000 z 16.11.2000
15. Nr 15-rp/2000 z 14.12.2000
16. Nr 2-rp/2001 z 28.03.2001
17. Nr 4-rp/2001 z 19.04.2001
18. Nr 5-rp/2001 z 17.05.2001
19. Nr 7-rp/2001 z 30.05.2001
20. Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001
21. Nr 14-rp/2001 z 16.10.2001
22. Nr 4-rp/2002 z 20.03.2002
23. Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002
24. Nr 8-rp/2002 z 07.05.2002
25. Nr 10-rp/2002 z 29.05.2002
26. Nr 12-rp/2002 z 18.06.2002
27. Nr 15-rp/2002 z 09.07.2002
28. Nr 16-rp/2002 z 17.10.2002
29. Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002
30. Nr 2-rp/2003 z 28.01.2003
31. Nr 5-rp/2003 z 05.03.2003
32. Nr 12-rp/2003 z 26.06.2003
33. Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003
34. Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003
35. Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003
36. Nr 22-rp/2003 z 25.12.2003
37. Nr 5-rp/2004 z 04.03.2004
38. Nr 11-rp/2004 z 19.05.2004
39. Nr 19-rp/2004 z 01.12.2004
40. Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005
41. Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005
42. Nr 7-rp/2007 z 09.10.2007
43. Nr 11-rp/2007 z 11.12.2007
44. Nr 12-rp/2007 z 11.12.2007
45. Nr 5-rp/2008 z 02.04.2008
46. Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008
47. Nr 12-rp/2008 z 27.06.2008
48. Nr 16-rp/2008 z 17.09.2008
49. Nr 23-rp/2008 z 15.10.2008
50. Nr 26-rp/2008 z 27.11.2008
51. Nr 6-rp/2009 z 26.02.2009
52. Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009
53. Nr 8-rp/2009 z 28.04.2009
54. Nr 23-rp/2009 z 30.09.2009
55. Nr 7-rp/2010 z 11.03.2010
56. Nr 8-rp/2010 z 11.03.2010
57. Nr 10-rp/2010 z 01.04.2010
58. Nr 11-rp/2010 z 06.04.2010
59. Nr 12-rp/2011 z 20.10.2011
60. Nr 16-rp/2011 z 08.12.2011
61. Nr 19-rp/2011 z 14.12.2011
62. Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012
63. Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012
64. Nr 9-rp/2012 z 12.04.2012
65. Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013
66. Nr 4-rp/2013 z 12.06.2013
67. Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014
68. Nr 1-rp/2016 z 15.03.2016
69. Nr 11-r/2019 z 02.12.2019

Spis treści

Preambuła	3
Rozdział I	
Zasady ogólne (art. 1 – art. 20)	4
Rozdział II	
Prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela (art. 21 – art. 68)	9
Rozdział III	
Wybory, referendum (art. 69 – art. 74)	21
Rozdział IV	
Rada Najwyższa Ukrainy (art. 75 – art. 101)	22
Rozdział V	
Prezydent Ukrainy (art. 102 – art. 112)	34
Rozdział VI	
Gabinet Ministrów Ukrainy. Inne organy władzy wykonawczej (art. 113 – art. 120)	40
Rozdział VII	
Prokuratura (uchylony)	44
Rozdział VIII	
Sądownictwo (art. 124 – art. 131 ²)	45
Rozdział IX	
Ustrój terytorialny Ukrainy (art. 132 – art. 133)	51
Rozdział X	
Autonomiczna Republika Krym (art. 134 – art. 139)	52
Rozdział XI	
Samorząd lokalny (art. 140 – art. 146)	55
Rozdział XII	
Sąd Konstytucyjny Ukrainy (art. 147 – art. 153)	58
Rozdział XIII	
Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy (art. 154 – art. 159)	62
Rozdział XIV	
Przepisy końcowe (art. 160 – art. 161)	64
Rozdział XV	
Przepisy przejściowe	65

PREAMBUŁA

*Rada Najwyższa Ukrainy w imieniu Ludu Ukraińskiego -
obywateli Ukrainy wszystkich narodowości,*

wyrażając suwerenną wolę ludu,

*przyjmując za fundament wielowiekową historię tworzenia
państwowości ukraińskiej i urzeczywistnienie przez naród ukraiński,
cały Lud Ukraiński prawa do samostanowienia,*

*w trosce o zapewnienie praw i wolności człowieka oraz godnych
warunków jego życia,*

*w trosce o umocnienie pokoju społecznego na ziemi ukraińskiej
i potwierdzając europejską tożsamość narodu ukraińskiego oraz
nieodwracalność europejskiego i euroatlantyckiego kursu Ukrainy,*

[Akapit piąty Preambuły w brzmieniu Ustawy Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

*dążąc do rozwijania i umacniania demokratycznego, socjalnego
państwa prawnego,*

*uznając swoją odpowiedzialność przed Bogiem, własnym
sumieniem, minionymi, obecnymi i przyszłymi pokoleniami,*

*kierując się Aktem proklamowania niepodległości Ukrainy
z 24 sierpnia 1991 roku, przyjętym 1 grudnia 1991 roku
w ogólnonarodowym referendum,*

przyjmuje niniejszą Konstytucję - Ustawę Zasadniczą Ukrainy.

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

Artykuł 1

Ukraina jest suwerennym i niepodległym, demokratycznym, socjalnym państwem prawnym.

[Oficjalna wykładnia art. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Artykuł 2

Suwerenność Ukrainy rozciąga się na całe jej terytorium.

Ukraina jest państwem unitarnym.

Terytorium Ukrainy w jej obecnych granicach jest niepodzielne i nienaruszalne.

Artykuł 3

Człowiek, jego życie i zdrowie, honor i godność, nietykalność i bezpieczeństwo są w Ukrainie najwyższymi wartościami społecznymi.

Prawa i wolności człowieka oraz ich gwarancje określają istotę i cele działalności państwa. Państwo odpowiada przed jednostką za swoją działalność. Utwierdzenie i zabezpieczenie praw i wolności człowieka jest podstawowym obowiązkiem państwa.

Artykuł 4

W Ukrainie można posiadać tylko jedno obywatelstwo. Wymogi nabycia i utraty obywatelstwa Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 5

Ukraina jest republiką.

Suwerenem i jedynym źródłem władzy w Ukrainie jest lud. Lud sprawuje władzę bezpośrednio i za pośrednictwem organów władzy państwowej oraz organów samorządu lokalnego.

[Oficjalna wykładnia art. 5 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Prawo do określania i zmiany ustroju konstytucyjnego Ukrainy należy wyłącznie do ludu, i nie może być usurpowane przez państwo, jego organy i funkcjonariuszy.

[Oficjalna wykładnia art. 5 ust. 3 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Nikt nie może usurpować sobie władzy państwowej.

[Oficjalna wykładnia art. 5 ust 4 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005]

Artykuł 6

Władza państwowa w Ukrainie sprawowana jest zgodnie z zasadą podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą.

Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej sprawują swoje kompetencje w granicach określonych w niniejszej Konstytucji i w zgodzie z ustawami Ukrainy.

Artykuł 7

W Ukrainie uznaje się i gwarantuje samorząd lokalny.

Artykuł 8

W Ukrainie uznaje się za przyjętą i wiążącą zasadę zwierzchnictwa prawa.

Konstytucja Ukrainy jest najwyższym prawem. Ustawy i inne normatywne akty prawne uchwalane są na podstawie Konstytucji Ukrainy i winny pozostawać z nią w zgodzie.

Normy zawarte w Konstytucji Ukrainy stosuje się bezpośrednio. Gwarantuje się, bezpośrednio na podstawie Konstytucji Ukrainy, kierowanie do sądów skarg mających na celu ochronę konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela.

Artykuł 9

Obowiązujące umowy międzynarodowe, które ratyfikowała Najwyższa Rada Ukrainy, stają się częścią narodowego ustawodawstwa Ukrainy.

Zawieranie umów międzynarodowych sprzecznych z Konstytucją Ukrainy jest możliwe jedynie po dokonaniu odpowiednich zmian w Konstytucji Ukrainy.

Artykuł 10

Językiem państwowym w Ukrainie jest język ukraiński.

[Oficjalna wykładnia art. 10 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/99 z 14.12.1999]

Państwo zapewnia wszechstronny rozwój i funkcjonowanie języka ukraińskiego we wszystkich sferach życia społecznego na całym terytorium Ukrainy.

W Ukrainie gwarantuje się swobodny rozwój, używanie i ochronę języka rosyjskiego oraz innych języków mniejszości narodowych Ukrainy.

Państwo wspiera naukę języków komunikacji międzynarodowej umożliwiających porozumiewanie się między narodami.

Używanie języków w Ukrainie gwarantuje Konstytucja Ukrainy, a określa ustawa.

Artykuł 11

Państwo wspiera integrację i rozwój narodu ukraińskiego, jego historycznej świadomości, tradycji i kultury, a także rozwój etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej tożsamości wszystkich rdzennych ludów i mniejszości narodowych Ukrainy.

Artykuł 12

Ukraina troszczy się o zaspokajanie narodowo-kulturowych i językowych potrzeb Ukraińców zamieszkujących poza granicami kraju.

Artykuł 13

Ziemia, jej bogactwa naturalne, powietrze, wodne i inne zasoby naturalne znajdujące się w granicach Ukrainy, zasoby naturalne jej szelfu kontynentalnego, wyłącznej (morskiej) strefy ekonomicznej są obiektami prawa własności narodu ukraińskiego. W zakresie określonym niniejszą Konstytucją, prawa właściciela w imieniu ludu ukraińskiego wykonują organy władzy państwowej oraz organy samorządu lokalnego.

Każdy obywatel ma prawo do korzystania, zgodnie z obowiązującymi ustawami, z zasobów naturalnych stanowiących własność ludu.

Własność zobowiązuje. Własność nie powinna być wykorzystywana ze szkodą dla człowieka lub społeczeństwa.

Państwo zapewnia ochronę wszystkich podmiotów prawa własności i użytkowania oraz społeczny charakter gospodarki. Wszystkie podmioty prawa własności są równe wobec prawa.

Artykuł 14

Ziemia jest podstawowym bogactwem narodowym znajdującym się pod specjalną ochroną państwa.

Gwarantuje się prawo własności ziemi. Prawo to mogą nabywać i wykonywać obywatele, osoby prawne lub państwo, wyłącznie zgodnie z ustawą.

Artykuł 15

Życie społeczne w Ukrainie opiera się na zasadach politycznego, ekonomicznego i ideologicznego pluralizmu.

Żadna ideologia nie może być uznana przez państwo za obowiązującą.

Cenzura jest zabroniona.

Państwo gwarantuje swobodę działalności politycznej, której nie zabrania Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Artykuł 16

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego i utrzymanie równowagi ekologicznej na terytorium Ukrainy, likwidacja następstw katastrofy w Czarnobylu - katastrofy o globalnej skali, oraz zachowanie podstawowej substancji narodu ukraińskiego jest obowiązkiem państwa.

Artykuł 17

Ochrona suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, zapewnienie jej bezpieczeństwa ekonomicznego i informacyjnego jest najważniejszym zadaniem państwa, przedmiotem troski całego ludu ukraińskiego.

Obrona Ukrainy, ochrona jej suwerenności, integralności i nienaruszalności terytorialnej spoczywa na Siłach Zbrojnych Ukrainy.

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa i ochrona granicy państwowej Ukrainy spoczywa na odpowiednich formacjach wojskowych i na stojących na straży prawa organach państwa, których organizację i tryb działania określa ustawa.

Nikt nie może wykorzystywać Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych w celu ograniczania praw i wolności obywateli albo obalenia ustroju konstytucyjnego, usunięcia organów władzy lub zakłócania ich działalności.

Państwo zapewnia opiekę socjalną obywatelom Ukrainy, którzy służą w Siłach Zbrojnych Ukrainy i w innych formacjach wojskowych, a także członkom ich rodzin.

Na terytorium Ukrainy zabrania się tworzenia i działalności jakichkolwiek formacji zbrojnych nie przewidzianych przez prawo.

Na terytorium Ukrainy nie dopuszcza się rozmieszczania obcych baz wojskowych.

Artykuł 18

Celem polityki zagranicznej Ukrainy jest zabezpieczenie jej interesów narodowych i bezpieczeństwa poprzez utrzymywanie pokojowej i wzajemnie korzystnej współpracy z członkami społeczności międzynarodowej na podstawie powszechnie uznanych zasad i norm prawa międzynarodowego.

Artykuł 19

Porządek prawny w Ukrainie tworzy się na zasadach, zgodnie z którymi nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, co nie jest uregulowane w ustawodawstwie.

Organy władzy państwowej i organy samorządu lokalnego oraz ich funkcjonariusze są obowiązani działać wyłącznie na podstawie i w granicach swoich uprawnień, z zachowaniem procedur przewidzianych w Konstytucji i w ustawach Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 19 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 20

Symbolami państwowymi Ukrainy są flaga państwowa Ukrainy, herb państwowy Ukrainy i hymn państwowy Ukrainy.

Flaga państwowa Ukrainy składa się z dwóch jednakowej szerokości poziomych pasów w kolorach niebieskim i żółtym.

Wielki herb państwowy Ukrainy z uwzględnieniem małego herbu państwowego Ukrainy i herbu Wojska Zaporoskiego ustanawia ustawa uchwalona większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Głównym elementem wielkiego herbu państwowego Ukrainy jest symbol książęcego państwa Włodzimierza Wielkiego (mały herb państwowy Ukrainy).

Hymnem państwowym Ukrainy jest hymn narodowy z muzyką M. Werbyckiego i ze słowami, zatwierdzonymi ustawą uchwaloną większością co najmniej dwóch trzecich głosów deputowanych konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Opis symboli państwowych Ukrainy i tryb posługiwania się nimi ustanawia ustawa uchwalona większością co najmniej dwóch trzecich głosów deputowanych konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Stolicą Ukrainy jest miasto Kijów.

Rozdział II

PRAWA, WOLNOŚCI I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Artykuł 21

Wszyscy ludzie są wolni i równi w swojej godności i prawach. Prawa i wolności człowieka są niezbywalne i nienaruszalne.

Artykuł 22

Prawa i wolności człowieka i obywatela umocowane w niniejszej Konstytucji nie stanowią listy zamkniętej.

Konstytucyjne prawa i wolności są gwarantowane i nie mogą zostać zniesione.

W trakcie uchwalania nowych ustaw albo przy wprowadzaniu zmian do obowiązujących ustaw nie dopuszcza się ograniczania zakresu istniejących praw i wolności.

Artykuł 23

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego rozwoju swojej osobowości, jeżeli nie narusza to praw i wolności innych ludzi, oraz ma obowiązki wobec społeczeństwa, w którym ma zapewniony swobodny i wszechstronny rozwój osobowości.

Artykuł 24

Obywatele mają jednakowe konstytucyjne prawa i wolności oraz są równi wobec prawa.

Nie mogą mieć miejsca przywileje lub ograniczenia z powodu rasy, koloru skóry, przekonań politycznych, religijnych i innych, płci, pochodzenia etnicznego i społecznego, stanu posiadania, miejsca zamieszkania, z powodu mowy czy z innych powodów.

Zapewnia się równość praw kobiety i mężczyzny: zapewniając kobietom równą z mężczyznami możliwość działalności społeczno-politycznej i kulturalnej, zdobycia wykształcenia i przygotowania zawodowego, pracy i wynagrodzenia za nią; ustanawiając szczególne unormowania dotyczące ochrony pracy i zdrowia kobiet, przyznawania przywilejów emerytalnych; tworząc warunki umożliwiające kobietom łączenie pracy z macierzyństwem; ustanawiając ochronę prawną oraz materialne i moralne wsparcie matki i dziecka, wliczając w to płatne urlopy i inne przywileje dla kobiet ciężarnych i matek.

[Oficjalna wykładnia art. 24 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 9-rp/2012 z 12.04.2012]

Artykuł 25

Obywatel Ukrainy nie może zostać pozbawiony obywatelstwa ani prawa do zmiany obywatelstwa.

Obywatel Ukrainy nie może zostać wydalony poza granice Ukrainy albo wydany innemu państwu.

Ukraina gwarantuje opiekę i ochronę swoim obywatelom przebywającym poza jej granicami.

Artykuł 26

Cudzoziemcy albo osoby bez obywatelstwa, przebywający w Ukrainie zgodnie z prawem, korzystają z takich samych praw i wolności, a także ciążą na nich takie same obowiązki jak na obywatelach Ukrainy - z wyjątkami przewidzianymi w Konstytucji, ustawach lub w umowach międzynarodowych zawartych przez Ukrainę.

Cudzoziemcom lub osobom bez obywatelstwa można przyznać azyl w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 27

Każdy człowiek ma niezbywalne prawo do życia.

Nikogo nie można samowolnie pozbawić życia. Obowiązkiem państwa jest obrona życia ludzkiego.

Każdy ma prawo do obrony własnego życia i zdrowia oraz życia i zdrowia innych ludzi przed bezprawnymi wobec nich działaniami.

Artykuł 28

Każdy ma prawo do poszanowania jego godności.

Nikt nie może zostać poddany torturom, okrutnemu, niehumanitarnemu albo poniżającemu jego godność traktowaniu bądź karaniu.

Nikt, bez dobrowolnie wyrażonej zgody, nie może zostać poddany eksperymentom medycznym, naukowym lub innym doświadczeniom.

Artykuł 29

Każdy człowiek ma prawo do wolności i nietykalności osobistej.

Nikogo nie można aresztować, przetrzymywać w areszcie bez umotywowanego nakazu sądu wydanego na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, w celu zapobieżenia lub przerwania przestępstwa, upoważnione ustawą organy mogą stosować zatrzymanie osób jako tymczasowy środek zapobiegawczy, którego zasadność powinna być rozpatrzona przez sąd w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin. Osobę zatrzymaną należy niezwłocznie zwolnić, jeżeli w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin od momentu zatrzymania nie zostanie jej przedstawiony uzasadniony nakaz sądu dotyczący zatrzymania.

Każdy aresztowany albo zatrzymany powinien być niezwłocznie powiadomiony o przyczynach aresztowania lub zatrzymania, poinformowany o przysługujących mu prawach, a także od momentu zatrzymania, powinien uzyskać możliwość obrony osobiście albo skorzystać z pomocy prawnej obrońcy.

[Art. 29 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy zatrzymany ma prawo w każdym momencie wnieść do sądu odwołanie od postanowienia w sprawie jego zatrzymania.

O aresztowaniu albo zatrzymaniu powinni być niezwłocznie powiadomieni krewni aresztowanego lub zatrzymanego.

Artykuł 30

Każdemu gwarantuje się nienaruszalność mieszkania.

Wkroczenie do mieszkania lub do innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu oględzin lub przeszukania dopuszczalne jest jedynie na podstawie umotywowanego nakazu sądu.

W wypadkach niecierpiących zwłoki związanych z ratowaniem życia ludzi oraz mienia lub z bezpośrednim pościgiem osób podejrzewanych o popełnienie przestępstwa, dopuszcza się inny, określony w ustawie, tryb wkroczenia do mieszkania lub do innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu przeprowadzenia w nich oględzin i przeszukania.

Artykuł 31

Każdemu gwarantuje się tajemnicę korespondencji, rozmów telefonicznych, komunikacji telegraficznej i innej. Wyjątki mogą być dopuszczalne jedynie przez sąd w sytuacjach przewidzianych w ustawie, w celu zapobieżenia przestępstwu lub ustalenia prawdy w trakcie prowadzenia śledztwa w sprawie karnej, jeżeli nie można uzyskać informacji innymi sposobami.

Artykuł 32

Nikt nie jest uprawniony do ingerowania w czyjeś życie osobiste i rodzinne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 32 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2 rp/2012 z 20.01.2012]

Nie dopuszcza się zbierania, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania poufnych informacji bez zgody osoby, której to dotyczy, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i wyłącznie w interesie bezpieczeństwa narodowego, pomyślności gospodarczej oraz praw człowieka.

[Oficjalna wykładnia art. 32 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Każdy obywatel ma prawo zapoznać się z dotyczącymi jego osoby informacjami znajdującymi się w posiadaniu organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, urzędów i organizacji, jeżeli nie stanowią one tajemnicy państwowej albo innej tajemnicy chronionej ustawą.

Każdemu gwarantuje się prawo do ochrony sądowej w celu sprostowania nieprawdziwych informacji o jego osobie lub członkach jego rodziny oraz prawo żądania usunięcia wszelkich takich informacji, a także prawo do odszkodowania za szkody materialne i moralne poniesione w wyniku zbierania, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania takich nieprawdziwych informacji.

Artykuł 33

Każdemu, kto przebywa na terytorium Ukrainy zgodnie z prawem, przysługuje wolność poruszania się, swobodny wybór miejsca zamieszkania oraz prawo dobrowolnego opuszczenia terytorium Ukrainy, z wyjątkiem ograniczeń przewidzianych ustawą.

Obywatel Ukrainy nie może być pozbawiony prawa do powrotu do Ukrainy w dowolnym czasie.

Artykuł 34

Każdemu gwarantuje się prawo do wolności myśli i słowa, do swobodnego wyrażania swoich poglądów i przekonań.

Każdy ma prawo do swobodnego zbierania, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania informacji ustnie, pisemnie lub w inny sposób, zgodnie z własnym wyborem.

[Oficjalna wykładnia art. 34 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Korzystanie z tych praw może zostać ograniczone ustawą w interesie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej lub porządku publicznego w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia ludności, dobrego imienia albo praw innych ludzi, w celu zapobieżenia rozpowszechnianiu informacji zdobytej w sposób niejawny, albo w celu utrzymania autorytetu i bezstronności wymiaru sprawiedliwości.

[Oficjalna wykładnia art. 34 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Artykuł 35

Każdy ma prawo do swobodnego wyboru światopoglądu i wyznania. Prawo to obejmuje wolność wyznawania dowolnej religii albo niewyznawania żadnej, uczestniczenia bez przeszkód, pojedynczo lub grupowo, w praktykach i obrzędach religijnych, prowadzenia działalności religijnej.

Korzystanie z tego prawa może zostać ograniczone ustawą tylko w interesie ochrony porządku publicznego, zdrowia i moralności publicznej albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Cerkiew i organizacje religijne w Ukrainie są oddzielone od państwa, a szkoła - od Kościoła. Żadna religia nie może być uznana przez państwo za panującą.

Nikt nie może zostać zwolniony z obowiązków wobec państwa ani odmówić wykonywania postanowień ustaw z powodu przekonań religijnych. Jeżeli wypełnienie obowiązku służby wojskowej pozostaje w sprzeczności z przekonaniem religijnym obywatela, wykonanie tego obowiązku winno zostać zastąpione służbą alternatywną (niewojskową).

Artykuł 36

Obywatele Ukrainy mają prawo do swobodnego zrzeszania się w partie polityczne i organizacje społeczne celem realizacji i ochrony swoich praw i wolności oraz w celu realizacji interesów politycznych, ekonomicznych, społecznych, kulturalnych i innych, z wyjątkiem przyjętych ustawą ograniczeń z uwagi na interes bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, ochrony zdrowia ludności albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Partie polityczne w Ukrainie współuczestniczą w formułowaniu i wyrażaniu woli politycznej obywateli oraz biorą udział w wyborach. Członkami partii politycznych mogą być tylko obywatele Ukrainy. Ograniczenia członkostwa w partiach politycznych określa wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Obywatele mają prawo do zrzeszania się w związkach zawodowych w celu obrony swoich praw oraz interesów pracowniczych i socjalno-ekonomicznych. Związki zawodowe są organizacjami społecznymi, które jednoczą obywateli związanych wspólnymi interesami zawodowymi. Związki zawodowe tworzy się bez uprzedniego zezwolenia, w wyniku swobodnej decyzji ich członków. Wszystkie związki zawodowe mają równe prawa. Ograniczenia członkostwa w związkach zawodowych określa wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Nikogo nie można zmuszać do wstąpienia do jakiegokolwiek stowarzyszenia obywatelskiego lub ograniczać w prawach z uwagi na przynależność lub brak przynależności do partii politycznych albo organizacji społecznych.

Wszystkie stowarzyszenia obywatelskie są równe wobec prawa.

Artykuł 37

Zabrania się tworzenia i działalności partii politycznych oraz organizacji społecznych, których cele programowe albo działalność zmierzają do likwidacji niepodległości Ukrainy, zmiany siłą ustroju konstytucyjnego, pogwałcenia suwerenności i integralności terytorialnej państwa, osłabienia jego bezpieczeństwa, bezprawnego zagarnięcia władzy państwowej, propagowania wojny, przemocy, rozpalania nienawiści etnicznej, rasowej, religijnej, dokonania zamachu na prawa i wolności człowieka, zdrowie publiczne.

Partie polityczne i organizacje społeczne nie mogą posiadać formacji zmilitaryzowanych.

Nie dopuszcza się tworzenia i działalności struktur organizacyjnych partii politycznych w organach władzy wykonawczej i sądowniczej oraz w organach wykonawczych samorządu lokalnego, w formacjach wojskowych, a także w przedsiębiorstwach państwowych, w placówkach kształcenia i innych państwowych instytucjach i organizacjach.

Zakaz działalności stowarzyszeń obywatelskich może mieć miejsce wyłącznie w postępowaniu sądowym.

Artykuł 38

Obywatele mają prawo brać udział w kierowaniu sprawami państwa, w ogólnoukraińskich i lokalnych referendach, swobodnie wybierać i być wybieranymi do organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego.

[Oficjalna wykładnia art. 38 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/99 z 06.07.1999]

Obywatele korzystają na równych zasadach z prawa dostępu do służby państwowej, a także do służby w organach samorządu lokalnego.

Artykuł 39

Obywatele mają prawo do zgromadzeń pokojowych – bez broni, do organizacji zebrań, wieców, pochodów oraz demonstracji, po uprzednim zawiadomieniu organów władzy wykonawczej lub organów samorządu lokalnego.

[Oficjalna wykładnia art. 39 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 4-rp/200 z 19.04.2001]

Ograniczenia w korzystaniu z tego prawa może ustanowić tylko sąd, zgodnie z ustawą i wyłącznie w interesie bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego – w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia ludności albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Artykuł 40

Każdy ma prawo zwracać się indywidualnie lub zbiorowo z petycjami, w formie pisemnej lub osobiście, do organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, do urzędników i funkcjonariuszy tych organów, które są zobowiązane rozpatrzyć petycje i udzielić uzasadnionej odpowiedzi, w terminie określonym w ustawie.

Artykuł 41

Każdy ma prawo władać, korzystać i rozporządzać swoją własnością, rezultatami swojej intelektualnej i twórczej działalności.

Prawo własności nabywa się w trybie określonym w ustawie.

Obywatele dla zaspokajania swoich potrzeb mogą korzystać, zgodnie z prawem, z obiektów stanowiących własność państwową lub komunalną.

Nikogo nie można pozbawić prawa własności z naruszeniem prawa. Prawo własności prywatnej jest nienaruszalne.

Przymusowe wywłaszczenie obiektów własności prywatnej można stosować tylko wyjątkowo w przypadkach koniecznych ze względu na interes społeczny, na podstawie i w trybie określonym w ustawie oraz pod warunkiem uprzedniego i pełnego odszkodowania. Przymusowe wywłaszczenie tego rodzaju obiektów z pełnym odszkodowaniem wypłacanym w terminie późniejszym dopuszcza się wyłącznie w warunkach stanu wojennego lub wyjątkowego.

Konfiskata mienia może nastąpić wyłącznie na podstawie wyroku sądu w przypadkach, rozmiarze i trybie określonymi w ustawie.

Korzystanie z własności nie może ograniczać praw, wolności i godności obywateli, interesów społeczeństwa, nie może pogarszać stanu środowiska i naturalnej jakości gruntów.

Artykuł 42

Każdy ma prawo do prowadzenia działalności gospodarczej, o ile nie jest ona sprzeczna z prawem.

Prawo ogranicza działalność gospodarczą deputowanych, funkcjonariuszy publicznych i urzędników organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego.

Państwo zapewnia ochronę konkurencji w działalności gospodarczej. Nie dopuszcza się wykorzystywania monopolistycznej pozycji na rynku, niezgodnego z prawem ograniczania konkurencji i nieuczciwej konkurencji. Rodzaje i granice monopoli określa ustawa.

Państwo chroni prawa konsumentów, czuwa nad jakością i bezpieczeństwem produktów oraz wszystkich rodzajów usług i prac, wspiera organizacje społeczne konsumentów.

Artykuł 43

Każdy ma prawo do pracy oznaczającej możliwość zdobywania środków na utrzymanie, dobrowolnie ją wybiera albo dobrowolnie się na nią godzi.

Państwo stwarza obywatelom warunki do pełnego urzeczywistnienia prawa do pracy, gwarantuje równość szans przy wyborze zawodu i rodzaju aktywności zawodowej, realizuje programy nauki zawodu, szkolenia i przekwalifikowania kadr odpowiednio do potrzeb społeczeństwa.

Zabrania się korzystania z pracy przymusowej. Nie uważa się za pracę przymusową służby wojskowej albo alternatywnej (niewojskowej), a także pracy lub służby wykonywanej na podstawie wyroku lub innego postanowienia sądu albo zgodnie z ustawami o stanie wojennym i wyjątkowym.

Każdy ma prawo do pracy wykonywanej w należytych, bezpiecznych i zdrowych warunkach i do płacy nie niższej niż minimum ustawowe.

Zabrania się zatrudniania kobiet i młodocianych przy pracach niebezpiecznych dla zdrowia.

Obywatelom gwarantuje się ochronę przed bezprawnym zwolnieniem.

Prawo do terminowego otrzymywania wynagrodzenia za pracę podlega ochronie prawnej.

Artykuł 44

W celu obrony swoich interesów ekonomicznych i socjalnych pracownicy mają prawo do strajku.

Procedurę korzystania z prawa do strajku określa ustawa, mająca na względzie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, ochrony zdrowia, praw i wolności innych ludzi.

Nikogo nie można zmuszać do uczestnictwa lub do nieuczestniczenia w strajku.

Zakaz strajku jest dopuszczalny wyłącznie ustawą.

Artykuł 45

Każdy pracownik ma prawo do wypoczynku.

Prawo to gwarantuje cotygodniowy wypoczynek, a także coroczny płatny urlop, krótszy dzień pracy dla niektórych zawodów i branż oraz krótszy czas pracy w nocy.

Ustawa określa maksymalną liczbę godzin pracy, minimalny czas odpoczynku i corocznego płatnego urlopu, dni wolne od pracy i święta, a także inne warunki realizacji tego prawa.

Artykuł 46

Obywatele mają prawo do opieki socjalnej. Obejmuje ono prawo do zabezpieczenia w razie pełnej, częściowej lub czasowej utraty zdolności do pracy, utraty głównego żywiciela, niezawinionego bezrobocia, a także w podeszłym wieku i w innych przypadkach przewidzianych prawem.

Prawo to gwarantuje się poprzez powszechne obowiązkowe państwowe ubezpieczenie społeczne ze środków pochodzących ze składek ubezpieczeniowych obywateli, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, a także ze środków budżetowych oraz innych źródeł zabezpieczenia społecznego; poprzez stworzenie sieci instytucji państwowych, komunalnych i prywatnych w celu opieki nad osobami niezdolnymi do pracy.

Emerytury, inne rodzaje świadczeń socjalnych oraz zasiłków stanowiące podstawowe źródło utrzymania powinny zapewniać poziom życia nie niższy niż określone ustawowo minimum egzystencji.

Artykuł 47

Każdy ma prawo do mieszkania. Państwo tworzy warunki umożliwiające każdemu obywatelowi zbudowanie mieszkania, nabycie go na własność lub wynajęcie.

Obywatelom potrzebującym opieki socjalnej państwo lub organy samorządu lokalnego przydzielają mieszkanie nieodpłatnie albo za przystępną dla nich, ustawowo określoną opłatą.

Nikogo nie można przymusowo pozbawić mieszkania w innym trybie niż określony w ustawie i na podstawie wyroku sądu wydanego na jej podstawie.

Artykuł 48

Każdy ma prawo do godnego poziomu życia dla siebie i swojej rodziny, w tym do odpowiedniego wyżywienia, odzieży i mieszkania.

Artykuł 49

Każdy ma prawo do ochrony zdrowia, pomocy medycznej i ubezpieczenia zdrowotnego.

Dostęp do ochrony zdrowia zapewnia się dzięki finansowaniu przez państwo odpowiednich programów społeczno-gospodarczych, sanitarno-medycznych, leczniczo-profilaktycznych.

Państwo tworzy warunki skutecznej i dostępnej dla wszystkich obywateli służby zdrowia. W państwowych i komunalnych instytucjach opieki zdrowotnej udziela się bezpłatnej pomocy medycznej; nie można zmniejszyć istniejącej sieci takich instytucji. Państwo wspiera rozwój zakładów leczniczych wszystkich form własności.

[Oficjalna wykładnia art. 49 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/2002 z 29.05.2002]

Państwo dba o rozwój kultury fizycznej i sportu, zapewnia właściwy stan sanitarno-epidemiologiczny kraju.

Artykuł 50

Każdy ma prawo do środowiska bezpiecznego dla życia i zdrowia oraz do rekompensaty za szkodę poniesione w razie naruszenia tego prawa.

Każdemu gwarantuje się prawo swobodnego dostępu do informacji o stanie środowiska, jakości produktów spożywczych i przedmiotów codziennego użytku, a także prawo do rozpowszechniania takiej informacji. Nikt nie może utajnić takiej informacji.

Artykuł 51

Małżeństwo opiera się na dobrowolnej zgodzie kobiety i mężczyzny. Każdy z małżonków ma równe prawa i obowiązki w małżeństwie i w rodzinie.

Rodzice są obowiązani utrzymywać dzieci do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Pełnoletnie dzieci są obowiązane do opieki nad swoimi niezdolnymi do pracy rodzicami.

Rodzina, dziecko, macierzyństwo i ojcostwo znajdują się pod ochroną państwa.

Artykuł 52

Dzieci mają równe prawa bez względu na ich pochodzenie, urodzenie w związkach małżeńskich czy też pozamałżeńskich.

Wszelka przemoc wobec dziecka lub jego wyzysk są ścigane prawem.

Utrzymanie i wychowanie sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej spoczywa na państwie. Państwo promuje i wspiera charytatywną działalność na rzecz dzieci.

Artykuł 53

Każdemu przysługuje prawo do nauki.

Pełne wykształcenie średnie jest objęte powszechnym obowiązkiem szkolnym.

Państwo zapewnia bezpłatny dostęp do opieki przedszkolnej, pełnego wykształcenia średniego, wykształcenia zawodowo-technicznego i wyższego w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia; rozwój przedszkoli, kształcenia średniego, pozaszkolnego, zawodowo-technicznego, wyższego i podyplomowego, różnych form kształcenia; przyznawanie państwowych stypendiów i ulg dla uczniów i studentów.

[Oficjalna wykładnia art. 53 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2004 z 04.03.2004]

Obywatele mają prawo do bezpłatnego wyższego wykształcenia w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia, do których są przyjmowani na zasadzie konkursu.

Obywatelom należącym do mniejszości narodowych gwarantuje się, zgodnie z ustawą, prawo do nauki w języku ojczystym lub nauki języka ojczystego w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia albo w narodowych ośrodkach kultury.

Artykuł 54

Obywatelom gwarantuje się wolność twórczości literackiej, artystycznej, naukowej i technicznej, ochronę własności intelektualnej, praw autorskich, osobistych i majątkowych interesów będących następstwem różnorodnych form działalności intelektualnej.

Każdy obywatel ma prawo do rezultatów swojej intelektualnej i twórczej działalności, których nikt nie może wykorzystywać ani rozpowszechniać bez jego zgody, z wyjątkiem przypadków ustawowo przewidzianych.

Państwo wspiera rozwój nauki oraz tworzenie więzi naukowych Ukrainy ze wspólnotą światową.

Dziedzictwo kulturowe jest chronione prawem.

Państwo zapewnia ochronę zabytków historycznych i innych obiektów, które posiadają wartość kulturową, podejmuje starania o przywrócenie Ukrainie skarbów kultury narodowej znajdujących się poza jej granicami.

Artykuł 55

Prawa i wolności człowieka i obywatela podlegają ochronie sądu.

[Oficjalna wykładnia art. 55 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 9-zp z 25.12.1997]

Każdemu gwarantuje się prawo zaskarżenia w sądzie decyzji, działań lub ich braku, organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, funkcjonariuszy publicznych oraz urzędników.

[Oficjalna wykładnia art. 55 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 6-zp z 25.11.1997, Nr 19-rp/2011 z 14.12.2011]

Każdy ma prawo zwrócić się w obronie swoich praw do Pełnomocnika ds. Praw Człowieka Rady Najwyższej Ukrainy.

Każdemu gwarantuje się prawo wniesienia skargi konstytucyjnej do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy na zasadach przewidzianych niniejszą Konstytucją oraz z zachowaniem procedury określonej w ustawie.

[Art. 55 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy ma prawo, po wykorzystaniu wszystkich krajowych środków odwoławczych, zwrócić się w obronie swoich praw i wolności do właściwych międzynarodowych instytucji sądowych lub do właściwych organów organizacji międzynarodowych, których Ukraina jest członkiem lub uczestniczy w ich pracach.

[Art. 55 ust. 5 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy ma prawo wszelkimi niezakazanymi przez prawo środkami bronić swoich praw i wolności przed nielegalnymi działaniami.

Artykuł 56

Każdy ma prawo do odszkodowania, ze środków państwa lub organów samorządu lokalnego, za poniesione szkody materialne lub moralne spowodowane niezgodnymi z prawem decyzjami, działaniami lub beczynnością organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, funkcjonariuszy publicznych i urzędników tych organów, w trakcie wykonywania przez nich swoich obowiązków.

Artykuł 57

Każdemu gwarantuje się prawo do zapoznania się z przysługującymi mu prawami i obowiązkami.

Ustawy i inne normatywne akty prawne, które określają prawa i obowiązki obywateli, powinny być podane do wiadomości publicznej w trybie określonym w ustawie.

Ustawy i inne normatywne akty prawne, które określają prawa i obowiązki obywateli, nie mają charakteru obowiązującego, o ile nie zostały podane do wiadomości publicznej w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 58

Ustawy i inne normatywne akty prawne nie działają wstecz, z wyjątkiem przypadków, kiedy łagodzą one lub uchylają odpowiedzialność jednostki.

[Oficjalna wykładnia art. 58 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 1-rp/99 z 09.02.1999]

Nikt nie odpowiada za czyny, które w momencie ich popełnienia nie były uznawane za przestępstwo.

[Oficjalna wykładnia art. 58 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997, Nr 6-rp/2000 z 19.04.2000]

Artykuł 59

Każdy ma prawo do fachowej pomocy prawnej. W przypadkach przewidzianych w ustawie pomocy tej udziela się nieodpłatnie. Każdy może swobodnie wybierać obrońcę jego praw.

[Art. 59 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

[Oficjalna wykładnia art. 59 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 13rp/2000 z 16.11.00]

[Oficjalna wykładnia przepisu art. 59 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 23-rp/2009 z 30.09.2009]

[Art 59 ust. 2 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 60

Nikt nie jest zobowiązany do wykonywania zarządzeń lub nakazów o jawnie przestępczym charakterze.

Za wydanie lub wykonanie zarządzenia lub nakazu o jawnie przestępczym charakterze grozi odpowiedzialność prawna.

Artykuł 61

Nikt nie może być dwukrotnie pociągnięty do tego samego rodzaju odpowiedzialności prawnej za to samo naruszenie prawa.

Odpowiedzialność prawna jednostki ma charakter indywidualny.

Artykuł 62

Każdego uznaje się za niewinnego popełnienia przestępstwa i nikt nie może ponosić kary, dopóki wina nie zostanie mu udowodniona w postępowaniu przewidzianym w ustawie i potwierdzona skazującym wyrokiem sądu.

Nikt nie jest zobowiązany dowodzić swojej niewinności wobec zarzutu popełnienia przestępstwa.

Oskarżenie nie może opierać się na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem, a także na domniemaniach. Wszystkie wątpliwości dotyczące winy tłumaczy się na korzyść oskarżonego.

[Oficjalna wykładnia art. 62 ust. 3, zgodnie z którym oskarżenie nie może opierać się na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 12-rp/2011 z 20.10.2011]

W przypadku uchylecia wyroku sądu jako niezgodnego z prawem, państwo rekompensuje szkodę materialną i moralną wyrządzoną bezpodstawnym skazaniem.

Artykuł 63

Osoba nie ponosi odpowiedzialności za odmowę składania zeznań lub wyjaśnień dotyczących siebie, członków rodziny lub bliskich krewnych, których krąg określają przepisy prawa.

Podejrzany, oskarżony lub podsądny ma prawo do obrony.

Skazany korzysta ze wszystkich praw człowieka i obywatela, z wyjątkiem ograniczeń przewidzianych w ustawie i ustalonych wyrokiem sądu.

Artykuł 64

Konstytucyjne prawa i wolności człowieka i obywatela nie mogą być ograniczone, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

W warunkach stanu wojennego lub stanu wyjątkowego można ustanawiać dalsze ograniczenia praw i wolności z określeniem czasu ich obowiązywania. Nie można ograniczać praw i wolności określonych w artykułach 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 i 63 niniejszej Konstytucji.

[Oficjalna wykładnia art. 64 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 9-zp z 25.12.1997]

Artykuł 65

Obrona Ojczyzny, niepodległości i integralności terytorialnej Ukrainy, okazywanie szacunku jej symbolom państwowym są obowiązkiem obywateli Ukrainy.

Obywatele podlegają służbie wojskowej w sposób określony w ustawie.

Artykuł 66

Każdy jest zobowiązany do niewyrządzania szkód środowisku, dziedzictwu kulturowemu oraz winien zrehabilitować koszty wyrządzonych przez siebie szkód.

Artykuł 67

Każdy jest zobowiązany uiszczać podatki i opłaty w trybie i wysokości określonych w ustawie.

Wszyscy obywatele corocznie składają w urzędach podatkowych w miejscu zamieszkania deklaracje o swoim stanie majątkowym oraz o dochodach za poprzedni rok, w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 68

Każdy jest zobowiązany bezwzględnie przestrzegać Konstytucji i ustaw Ukrainy, nie naruszać praw i wolności, czci i godności innych ludzi.

Nieznajomość prawa nie zwalnia od odpowiedzialności prawnej.

Rozdział III

WYBORY. REFERENDUM

Artykuł 69

Wola narodu urzeczywistnia się w wyborach, w referendum i innych formach demokracji bezpośredniej.

[Oficjalna wykładnia art. 69 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 70

Prawo głosowania w wyborach i referendum posiadają obywatele Ukrainy, którzy w dniu ich przeprowadzania ukończyli osiemnaście lat.

Prawo głosowania nie przysługuje obywatelom ubezwłasnowolnionym prawomocnym wyrokiem sądu.

Artykuł 71

Wybory do organów władzy państwowej i do organów samorządu lokalnego są wolne i odbywają się na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym.

Wyborcom gwarantuje się swobodne wyrażanie swojej woli.

Artykuł 72

Referendum ogólnoukraińskie zarządza Rada Najwyższa Ukrainy albo Prezydent Ukrainy zgodnie z ich kompetencjami określonymi w niniejszej Konstytucji.

Referendum ogólnoukraińskie ogłasza się z inicjatywy obywateli na żądanie co najmniej trzech milionów obywateli Ukrainy uprawnionych do głosowania, pod warunkiem, że podpisy pod wnioskiem o przeprowadzenie referendum zebrano w co najmniej dwóch trzecich obwodów, uzyskując co najmniej sto tysięcy podpisów w każdym obwodzie.

[Oficjalna wykładnia art. 72 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 73

Sprawy zmian terytorialnych Ukrainy rozstrzyga się wyłącznie w referendum ogólnoukraińskim.

Artykuł 74

Nie dopuszcza się referendum w sprawie projektów ustaw dotyczących podatków, budżetu i amnestii.

Rozdział IV

RADA NAJWYŻSZA UKRAINY

Artykuł 75

Jedynym organem władzy ustawodawczej w Ukrainie jest parlament - Rada Najwyższa Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 75 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 76

Konstytucyjny skład Rady Najwyższej Ukrainy liczy czterystu pięćdziesięciu deputowanych ludowych Ukrainy, wybieranych na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym na okres na pięciu lat.

Deputowanym ludowym Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który w dniu wyborów ma ukończone dwadzieścia jeden lat, jest uprawniony do głosowania i zamieszkuje nieprzerwanie w Ukrainie przez ostatnie pięć lat.

Do Rady Najwyższej Ukrainy nie może być wybrany obywatel, który został skazany za umyślne popełnienie przestępstwa, jeżeli skazanie nie zostało uchylone bądź zatarte w trybie określonym w ustawie.

Uprawnienia deputowanych ludowych Ukrainy określa Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy trwa pięć lat.

[Art. 76 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 77

Wybory do Rady Najwyższej Ukrainy odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 77 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wybory przedterminowe do Rady Najwyższej Ukrainy zarządza Prezydent Ukrainy i przeprowadza się je w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia opublikowania decyzji o przedterminowym zakończeniu kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

Tryb przeprowadzania wyborów deputowanych ludowych Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 78

Deputowani ludowi Ukrainy sprawują mandat na zasadzie wykonywania zawodu.

Deputowani ludowi nie mogą piastować innego mandatu przedstawicielskiego, pełnić służby państwowej, zajmować innych płatnych stanowisk, prowadzić innej płatnej działalności lub działalności gospodarczej (z wyjątkiem pracy dydaktycznej, naukowej lub działalności twórczej), wchodzić w skład organu kierującego bądź rady nadzorczej przedsiębiorstwa lub organizacji nastawionych na osiągnięcie zysku.

Wymogi odnośnie do niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności określa ustawa.

W razie zaistnienia okoliczności świadczących o naruszeniu wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności, deputowany ludowy Ukrainy w terminie dwudziestu dni od dnia zaistnienia tych okoliczności zaprzestaje takiej działalności, bądź osobiście składa oświadczenie o rezygnacji z mandatu deputowanego ludowego Ukrainy.

[Art. 78 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 79

Deputowani ludowi Ukrainy przed objęciem mandatu składają przed Radą Najwyższą Ukrainy przysięgę następującej treści:

„Przysięgam na wierność Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi czynami bronić suwerenności i niepodległości Ukrainy, troszczyć się o dobro Ojczyzny i pomyślność narodu ukraińskiego.

Przysięgam, że będę przestrzegać Konstytucji Ukrainy i ustaw Ukrainy, wykonywać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków”.

Przysięgę odczytuje najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy przed rozpoczęciem pierwszej sesji nowo wybranej Rady Najwyższej Ukrainy, a następnie deputowani potwierdzają przysięgę składając podpisy pod jej tekstem.

Odmowa złożenia przysięgi oznacza utratę mandatu deputowanego.

Deputowani ludowi rozpoczynają sprawowanie mandatu z chwilą złożenia przysięgi.

[Oficjalna wykładnia art. 79 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997]

Artykuł 80

Deputowani ludowi Ukrainy nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za wyniki głosowania lub wypowiedzi w parlamencie i jego organach, z wyjątkiem odpowiedzialności za zniewagę lub pomówienie.

[Art. 80 w brzmieniu Ustawy Nr 27-IX z 03.09.2019]

Artykuł 81

Mandat deputowanych ludowych Ukrainy wygasa wraz z zakończeniem kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

Mandat deputowanego ludowego Ukrainy wygasa przed terminem w wypadku:

- 1) złożenia przezeń osobistego oświadczenia o rezygnacji z mandatu;
- 2) uprawomocnienia się wyroku skazującego deputowanego;
- 3) uznania deputowanego przez sąd za ubezwłasnowolnionego lub zaginionego;
- 4) utraty przezeń obywatelstwa albo wyjazdu poza granice Ukrainy na pobyt stały;
- 5) nieusunięcia przezeń w terminie dwudziestu dni od dnia zaistnienia okoliczności świadczących o naruszeniu wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami jego działalności;

- 6) niewiejścia deputowanego ludowego Ukrainy, wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych), w skład frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź opuszczenia przez deputowanego ludowego Ukrainy składu takiej frakcji;
- 7) jego śmierci.

Mandat deputowanego ludowego Ukrainy wygasa przedterminowo również w przypadku przedterminowego zakończenia, zgodnie z Konstytucją Ukrainy, kadencji Rady Najwyższej Ukrainy – w dniu rozpoczęcia pierwszej sesji Rady Najwyższej Ukrainy nowej kadencji.

Decyzje w sprawie przedterminowego wygaśnięcia mandatu deputowanego ludowego Ukrainy w przypadkach przewidzianych w punktach 1 i 4 ustępu drugiego niniejszego artykułu podejmuje Rada Najwyższa Ukrainy, a przypadku przewidzianym w ust. 2 pkt 5 niniejszego artykułu – sąd.

W wypadku uprawomocnienia się w stosunku do deputowanego ludowego Ukrainy skazującego wyroku sądu, uznania deputowanego ludowego Ukrainy za ubezwłasnowolnionego lub zaginionego jego mandat wygasa z dniem uprawomocnienia się wyroku sądu, a w wypadku śmierci deputowanego ludowego Ukrainy – w dniu śmierci poświadczonej świadectwem zgonu.

W wypadku niewiejścia deputowanego ludowego Ukrainy, wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych), w skład frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź opuszczenia przez deputowanego ludowego Ukrainy składu takiej frakcji jego mandat z mocy prawa wygasa przedterminowo po podjęciu decyzji przez organ kierowniczy właściwej partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych) z dniem sporządzenia takiego wniosku.

[Art. 81 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 82

Rada Najwyższa Ukrainy obraduje na sesjach.

Rada Najwyższa Ukrainy jest pełnomocna pod warunkiem, że dokonano wyboru co najmniej dwóch trzecich deputowanych jej konstytucyjnego składu.

Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się na pierwszą sesję nie później niż trzydziestego dnia po oficjalnym ogłoszeniu wyników wyborów.

Pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady Najwyższej Ukrainy otwiera najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy.

[Art. 82 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 83

Sesje zwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy rozpoczynają się w pierwszy wtorek lutego i w pierwszy wtorek września każdego roku.

Sesje nadzwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy z określonym porządkiem dziennym zwołuje Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy na żądanie Prezydenta Ukrainy albo na żądanie jednej trzeciej konstytucyjnego składu deputowanych ludowych Rady Najwyższej Ukrainy.

W razie ogłoszenia dekretu Prezydenta Ukrainy o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego w Ukrainie lub na jej określonych obszarach, Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się bez zwoływania w ciągu dwóch dni.

W razie zakończenia kadencji Rady Najwyższej Ukrainy w czasie trwania stanu wojennego lub stanu wyjątkowego, jej kadencję przedłuża się do dnia pierwszego posiedzenia pierwszej sesji Rad Najwyższej Ukrainy wybranej po zniesieniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego.

Tryb działania Rady Najwyższej Ukrainy określa Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

W Radzie Najwyższej Ukrainy, na podstawie wyniku wyborów oraz uzgodnień politycznych, tworzy się koalicję frakcji parlamentarnych, do której wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Koalicja frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy winna być utworzona w ciągu miesiąca od dnia inauguracji pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy, które zostaje zwołane po zakończeniu zwykłych lub przedterminowych wyborów do Rady Najwyższej Ukrainy, bądź w ciągu miesiąca od dnia rozwiązania koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Koalicja frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy zgodnie z postanowieniami niniejszej Konstytucji przedkłada Prezydentowi Ukrainy kandydatury na stanowisko premiera Ukrainy, jak również zgodnie z niniejszą Konstytucją przedkłada kandydatury do składu Gabinetu Ministrów Ukrainy.

Zasady tworzenia, organizacji i rozwiązania koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy określa Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

Fracja parlamentarna w Radzie Najwyższej Ukrainy, do której należy większość deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, ma takie same uprawnienia jakie dla koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy przewiduje niniejsza Konstytucja.

[Art. 83 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 84

Posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy są jawne. Posiedzenia zamknięte przeprowadza się na podstawie uchwały większości konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy podejmuje uchwały wyłącznie na plenarnych posiedzeniach w drodze głosowania.

[Oficjalna wykładnia art. 84 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998, Nr16-rp/2003 z 14.10.2003]

Podczas posiedzeń Rady Najwyższej Ukrainy deputowany ludowy Ukrainy głosuje osobiście.
[Oficjalna wykładnia art. 84 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998]

[Oficjalna wykładnia art. 84 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 85

Do kompetencji Rady Najwyższej Ukrainy należy:

- 1) wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy w zakresie i trybie przewidzianym w rozdziale XIII niniejszej Konstytucji;
- 2) zarządzanie referendum ogólnoukraińskiego w sprawach określonych w art. 73 niniejszej Konstytucji;
- 3) uchwalanie ustaw;
- 4) uchwalanie budżetu państwowego Ukrainy i wprowadzanie do niego zmian; kontrola wykonania budżetu państwowego Ukrainy, podejmowanie uchwały dotyczącej sprawozdania z jego wykonania;
- 5) określanie zasad polityki wewnętrznej i zagranicznej, realizowanie strategicznego kursu państwa w celu uzyskania pełnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;
[Art. 85 ust. 1 pkt 5 w brzmieniu Ustawy Nr 2680-VIII z 07.02.2019]
- 6) zatwierdzanie ogólnopaństwowych programów rozwoju ekonomicznego, naukowo-technicznego, socjalnego, narodowo-kulturalnego, ochrony środowiska;
- 7) zarządzanie wyborów Prezydenta Ukrainy w terminie przewidzianym niniejszą Konstytucją;
- 8) wysłuchiwanie corocznych i nadzwyczajnych orędzi Prezydenta Ukrainy o wewnętrznej i zewnętrznej sytuacji Ukrainy;
- 9) ogłaszanie na wniosek Prezydenta Ukrainy stanu wojny i zawieranie pokoju, aprobowanie decyzji Prezydenta Ukrainy o użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych w razie napaści zbrojnej na Ukrainę;
- 10) złożenie z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie specjalnej procedury (impeachmentu), określonej w art. 111 niniejszej Konstytucji;
- 11) rozpatrywanie i przyjmowanie uchwał w sprawie aprobowania programu działania Gabinetu Ministrów Ukrainy;
- 12) powoływanie na wniosek Prezydenta Ukrainy premiera Ukrainy, ministra obrony Ukrainy, ministra spraw zagranicznych Ukrainy; powoływanie na wniosek premiera Ukrainy pozostałych członków Gabinetu Ministrów Ukrainy, przewodniczącego Komitetu Antymonopolowego Ukrainy, przewodniczącego Państwowego Komitetu ds. Radia i Telewizji Ukrainy, Przewodniczącego Funduszu Majątku Państwowego Ukrainy; odwoływanie powyższych osób ze stanowisk, podejmowanie decyzji w sprawie odwołania premiera Ukrainy oraz członków Gabinetu Ministrów Ukrainy;
- 12¹) powoływanie na stanowisko oraz odwoływanie ze stanowiska na wniosek Prezydenta Ukrainy szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy;
- 13) sprawowanie kontroli nad zgodnością działań Gabinetu Ministrów Ukrainy z niniejszą Konstytucją oraz ustawami;
- 14) zatwierdzanie decyzji o udzieleniu przez Ukrainę pożyczek i pomocy gospodarczej innym państwom oraz organizacjom międzynarodowym, a także o przyjmowaniu przez Ukrainę od innych państw, banków i międzynarodowych organizacji finansowych pożyczek nieprzewidzianych w budżecie państwowym Ukrainy oraz sprawowanie kontroli nad ich wykorzystaniem;
- 15) uchwalanie Regulaminu Rady Najwyższej Ukrainy;

- 16) powoływanie i odwoływanie przewodniczącego i innych członków Izby Obrachunkowej;
  - 17) powoływanie i odwoływanie Pełnomocnika ds. Praw Człowieka Rady Najwyższej Ukrainy, wysłuchiwanie jego corocznych sprawozdań o stanie przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w Ukrainie;
  - 18) powoływanie i odwoływanie Prezesa Banku Narodowego Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy;
  - 19) powoływanie i odwoływanie połowy składu Rady Banku Narodowego Ukrainy;
  - 20) powoływanie i odwoływanie połowy składu Państwowego Komitetu Ukrainy ds. Radia i Telewizji;
  - 21) powoływanie i odwoływanie członków Centralnej Komisji Wyborczej na wniosek Prezydenta Ukrainy;
  - 22) określanie ogólnej struktury, liczebności i zadań Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawami Ukrainy, a także Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy;
  - 23) zatwierdzanie decyzji o udzieleniu pomocy wojskowej innym państwom, o skierowaniu kontyngentu Sił Zbrojnych Ukrainy do innego państwa lub o zezwoleniu na stacjonowanie formacji sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy;
  - 24) ustanawianie symboli państwowych Ukrainy;
  - 25) wyrażanie zgody na powołanie na stanowisko oraz odwołanie ze stanowiska Prokuratora Generalnego przez Prezydenta Ukrainy; wyrażenie wotum nieufności Prokuratorowi Generalnemu, co pociąga za sobą jego dymisję;
[Art. 85 ust. 1 pkt 25 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
  - 26) nominowanie na stanowiska sędziów jednej trzeciej składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;
[Art. 85 ust. 1 pkt 26 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- [Art. 85 ust. 1 pkt 27 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]*
- 28) przedterminowe skracanie kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym na podstawie wyroku Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o naruszeniu przez nią Konstytucji Ukrainy lub ustaw Ukrainy; zarządzanie przedterminowych wyborów do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym;
  - 29) tworzenie i likwidacja rejonów, ustanawianie, określanie i zmiana granic rejonów i miast, nadawanie osiedlom statusu miast, nadawanie nazw i zmiana nazw osiedli i rejonów;
  - 30) zarządzanie zwykłych i przedterminowych wyborów do organów samorządu lokalnego;
  - 31) zatwierdzanie w ciągu dwóch dni od momentu wydania przez Prezydenta Ukrainy dekretów o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego w Ukrainie bądź na jej określonych terenach, o powszechnej albo częściowej mobilizacji, o ogłoszeniu określonych terenów obszarami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;
  - 32) wyrażanie w formie ustawy zgody na obowiązywanie zawartych przez Ukrainę umów międzynarodowych oraz ich wypowiedzanie;
  - 33) sprawowanie kontroli parlamentarnej w zakresie określonym w niniejszej Konstytucji oraz w ustawach;
  - 34) podejmowanie uchwały o skierowaniu do interpelacji do Prezydenta Ukrainy na wniosek deputowanego ludowego Ukrainy, grupy deputowanych ludowych Ukrainy lub Komitetu Rady Najwyższej Ukrainy, po uprzednim uzyskaniu poparcia co najmniej jednej trzeciej konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy;

- 35) powoływanie i odwoływanie szefa administracji Rady Najwyższej Ukrainy; zatwierdzanie planu wydatków Rady Najwyższej Ukrainy oraz struktury jej administracji;
- 36) zatwierdzanie wykazu obiektów będących własnością państwową, niepodlegających prywatyzacji; określanie zasad prawnych przejmowania obiektów będących własnością prywatną.
- 37) zatwierdzanie ustawą Konstytucji Autonomicznej Republiki Krym oraz wprowadzanych do niej zmian.

Rada Najwyższa Ukrainy wykonuje również inne zadania, jakie zgodnie z Konstytucją Ukrainy należą do jej kompetencji.

[Art. 85 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 86

Deputowany ludowy Ukrainy ma prawo w trakcie sesji Rady Najwyższej Ukrainy zwrócić się z zapytaniem do organów Rady Najwyższej Ukrainy, do Gabinetu Ministrów Ukrainy, do kierownictwa innych organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, a także do kierowników przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, znajdujących się na terytorium Ukrainy, niezależnie od ich podległości i formy własności.

[Oficjalna wykładnia art. 86 ust. 1 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 4-rp/99 z 19.05.1999, Nr 4-rp/2000 z 11.04.2000, Nr 4-rp/2002 z 20.03.2002, Nr 5-rp/2003 z 05.03.2003, Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003]

Kierownicy organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji są zobowiązani powiadomić deputowanego ludowego Ukrainy o rezultatach rozpatrzenia jego zapytania.

Artykuł 87

Rada Najwyższa Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo co najmniej jednej trzeciej deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy może rozpatrzyć kwestię odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz uchwalić wotum nieufności dla Gabinetu Ministrów Ukrainy większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy nie może rozpatrywać kwestii odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy częściej niż raz w ciągu jednej sesji zwyczajnej, a także w ciągu roku od zatwierdzenia programu działania Gabinetu Ministrów Ukrainy bądź w czasie trwania ostatniej sesji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 87 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 88

Rada Najwyższa Ukrainy wybiera ze swojego składu Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy¹, Pierwszego zastępcę i zastępcę Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy oraz ich odwołuje.

[Art. 88 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy:

- 1) prowadzi posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy;

---

¹ W tłumaczeniu dosłownym: „Głowa Rady Najwyższej Ukrainy”

- 2) organizuje pracę Rady Najwyższej Ukrainy oraz koordynuje działalność jej organów;
[Art. 88 ust. 2 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
- 3) podpisuje akty uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;
- 4) reprezentuje Radę Najwyższą Ukrainy w kontaktach z innymi organami władzy państwowej Ukrainy i organami władzy innych państw;
- 5) organizuje pracę administracji Rady Najwyższej Ukrainy.

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy wykonuje swoje uprawnienia przewidziane w niniejszej Konstytucji, w trybie określonym w Regulaminie Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 88 ust. 3 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 89

Rada Najwyższa Ukrainy mając na uwadze realizację prac legislacyjnych, przygotowanie i wstępne rozpatrzenie zagadnień należących do jej kompetencji oraz wykonywanie funkcji kontrolnych kierując się postanowieniami Konstytucji Ukrainy powołuje spośród deputowanych ludowych Ukrainy komitety Rady Najwyższej Ukrainy oraz dokonuje wyboru przewodniczących, pierwszych zastępców przewodniczących, zastępców przewodniczących i sekretarzy tych komitetów.

Rada Najwyższa Ukrainy, w ramach swoich kompetencji, może tworzyć tymczasowe komisje nadzwyczajne w celu przygotowania i wstępnego rozpatrzenia spraw.

Rada Najwyższa Ukrainy w celu przeprowadzenia dochodzeń w sprawach stanowiących interes społeczny tworzy tymczasowe komisje śledcze, jeżeli głosowała za ich utworzeniem co najmniej jedna trzecia konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Ustalenia i zalecenia tymczasowych komisji śledczych nie mają charakteru wiążącego dla śledztwa i sądu.

Organizację i tryb działania komitetów Rady Najwyższej Ukrainy, jej tymczasowych komisji nadzwyczajnych i śledczych określa ustawa.

[Art. 89 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 90

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy kończy się w dniu rozpoczęcia pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy nowej kadencji.

Prezydent Ukrainy może przedterminowo rozwiązać Radę Najwyższą Ukrainy, jeżeli:

- 1) w ciągu jednego miesiąca w Radzie Najwyższej Ukrainy nie zostanie utworzona koalicja frakcji parlamentarnych zgodnie z art. 83 niniejszej Konstytucji;
- 2) w ciągu sześćdziesięciu dni od chwili powołania Gabinetu Ministrów Ukrainy nie zostanie dokonany wybór składu osobowego Gabinetu Ministrów Ukrainy;
- 3) jej posiedzenia plenarne nie rozpoczęły się w ciągu trzydziestu dni trwania jednej sesji zwyczajnej.

Decyzję o przedterminowym rozwiązaniu Rady Najwyższej Ukrainy podejmuje Prezydent Ukrainy po konsultacji z Przewodniczącym Rady Najwyższej Ukrainy, jego zastępcami oraz szefami frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy wybranej w wyborach przedterminowych, przeprowadzonych po przedterminowym rozwiązaniu przez Prezydenta Ukrainy Rady Najwyższej Ukrainy, nie może zostać rozwiązana w ciągu roku od dnia tych wyborów.

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy nie może zostać skrócona przez Prezydenta Ukrainy w ciągu ostatnich sześciu miesięcy kadencji Rady Najwyższej Ukrainy lub Prezydenta Ukrainy.

[Art. 90 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 91

Rada Najwyższa Ukrainy uchwała ustawy, uchwały i inne akty większością jej konstytucyjnego składu, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszej Konstytucji.

[Oficjalna wykładnia art. 91 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002, Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003]

Artykuł 92

Jedynie ustawy Ukrainy określają:

- 1) prawa i wolności człowieka i obywatela, gwarancje tych praw i wolności; podstawowe obowiązki obywatela;
- 2) obywatelstwo, status prawny obywateli, status cudzoziemców i bezpaństwowców;
- 3) prawa rdzennych ludów i mniejszości narodowych;
- 4) tryb używania języków;
- 5) zasady korzystania z bogactw naturalnych, wyłącznej (morskiej) strefy ekonomicznej, szelfu kontynentalnego, zagospodarowania przestrzeni kosmicznej, organizacji i eksploatacji systemu energetycznego, transportu i łączności;
- 6) podstawy opieki socjalnej, formy i rodzaje ubezpieczenia emerytalnego; zasady regulacji pracy i zatrudnienia, małżeństwa, rodziny, ochrony dziecka, macierzyństwa, ojcostwa; wychowania, wykształcenia, kultury i ochrony zdrowia; bezpieczeństwo ekologiczne;
- 7) prawny ustrój własności;
- 8) zasady i gwarancje prawne działalności gospodarczej; reguły konkurencji oraz przepisy antymonopolowe;
- 9) zasady stosunków z zagranicą, współpracy gospodarczej z zagranicą, polityki celnej;
- 10) zasady regulowania procesów demograficznych i migracyjnych;
- 11) zasady tworzenia i działalności partii politycznych, innych stowarzyszeń obywatelskich, środków masowego przekazu;
- 12) organizację i działalność organów władzy wykonawczej, zasady służby państwowej, organizację statystyki i informatyki państwowej;
- 13) ustrój terytorialny Ukrainy;

[Oficjalna wykładnia art. 92 ust. 1 pkt 13 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

- 14) wymiar sprawiedliwości, funkcjonowanie sądownictwa, status sędziów; zasady ekspertyzy sądowej; strukturę organizacyjną i działalność prokuratury, notariatu, organów śledczych, organów i instytucji wykonywania kar; tryb wykonywania orzeczeń sądowych; zasady organizacji i działalności adwokatury;
[Art. 92 ust. 1 pkt 14 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- 15) podstawy funkcjonowania samorządu lokalnego;
- 16) status stolicy Ukrainy; specjalny status innych miast;
- 17) podstawy bezpieczeństwa narodowego, organizacji Sił Zbrojnych Ukrainy i zapewnienia porządku publicznego;
- 18) uregulowania prawne dotyczące granicy państwowej;
- 19) reżim prawny stanu wojennego i wyjątkowego, stref nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;
- 20) organizację i procedurę przeprowadzania wyborów i referendów;
- 21) organizację i procedurę działania Rady Najwyższej Ukrainy, status deputowanych ludowych Ukrainy;
- 22) zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej; czyny uznawane za przestępstwa, administracyjne albo dyscyplinarne naruszenia prawa oraz odpowiedzialność za nie.
[Oficjalna wykładnia art. 92 ust. 1 pkt 22 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2001 z 30.05.2001]

Jedynie ustawami Ukrainy ustanawia się:

- 1) budżet państwowy Ukrainy i system budżetowy Ukrainy; system podatkowy, podatki i opłaty; zasady tworzenia i funkcjonowania rynku finansowego, pieniężnego, kredytowego i inwestycyjnego; status waluty narodowej, a także status walut obcych na terytorium Ukrainy; tryb zaciągania i spłaty wewnętrznego i zagranicznego długu państwowego; tryb emisji oraz obrót państwowymi papierami wartościowymi, ich rodzaje i formy;
- 2) procedurę wysyłania jednostek Sił Zbrojnych Ukrainy do innych państw; procedurę zezwalania na stacjonowanie jednostek sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy oraz jego warunki;
- 3) jednostki wagi, miary i czasu; tryb ustanawiania państwowych standardów normalizacyjnych;
- 4) zasady używania i ochrony symboli państwowych;
- 5) odznaczenia państwowe;
- 6) stopnie wojskowe, rangi dyplomatyczne i inne specjalne tytuły;
- 7) święta państwowe;
- 8) tryb tworzenia i funkcjonowania wolnych lub innych stref specjalnych o odrębnym od powszechnego statusie ekonomicznym albo wolnocłowym.

Amnestię ogłasza się w drodze ustawy.

Artykuł 93

Prawo inicjatywy ustawodawczej w Radzie Najwyższej Ukrainy przysługuje Prezydentowi Ukrainy, deputowanym ludowym Ukrainy oraz Gabinetowi Ministrów Ukrainy.

Projekty ustaw uznane przez Prezydenta Ukrainy za pilne Rada Najwyższa Ukrainy rozpatruje poza kolejnością.

[Art. 93 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 94

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy podpisuje ustawę i niezwłocznie przesyła ją Prezydentowi Ukrainy.

Prezydent Ukrainy w ciągu piętnastu dni od otrzymania ustawy podpisuje ją, kieruje do druku i oficjalnie ją ogłasza albo zwraca ustawę Radzie Najwyższej Ukrainy ze swoimi umotywowanymi i sformułowanymi zaleceniami w celu powtórnego rozpatrzenia.

[Oficjalna wykładnia art. 94 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Jeżeli Prezydent Ukrainy w ustanowionym terminie nie przekaze ustawy do powtórnego rozpatrzenia, ustawę uznaje się za zaaprobowaną przez Prezydenta Ukrainy, winna być podpisana i oficjalnie ogłoszona.

Jeżeli podczas powtórnego rozpatrzenia ustawa zostanie ponownie uchwalona przez Radę Najwyższą Ukrainy głosami co najmniej dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu, Prezydent Ukrainy obowiązany jest do podpisania jej i oficjalnego ogłoszenia w ciągu dziesięciu dni. W przypadku niepodpisania przez Prezydenta Ukrainy takiej ustawy jest ona niezwłocznie oficjalnie ogłaszana przez Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy i publikowana z jego podpisem.

[Art. 94 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Jeżeli ustawa ta nie stanowi inaczej, wchodzi ona w życie po upływie dziesięciu dni od dnia jej oficjalnego ogłoszenia, ale nie wcześniej niż w dniu jej opublikowania.

[Oficjalna wykładnia art. 94 ust. 5 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 95

System budżetowy Ukrainy tworzy się na zasadach sprawiedliwego i bezstronnego podziału bogactwa społecznego między obywateli i wspólnoty terytorialne obywateli.

[Oficjalna wykładnia art. 95 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Wszelkie wydatki państwa na potrzeby ogólnospołeczne oraz ich wysokość i cele może ustanawiać wyłącznie ustawa o Budżecie Państwowym Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 95 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Państwo dąży do zrównoważonego budżetu Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 95 ust. 3 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 26-rp/2008 z 27.11.2008, Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Regularne sprawozdania z dochodów i wydatków budżetu państwowego Ukrainy są podawane do wiadomości publicznej.

Artykuł 96

Budżet Państwowy Ukrainy uchwała corocznie Rada Najwyższa Ukrainy na okres od 1 stycznia do 31 grudnia, a w wyjątkowych okolicznościach - na inny okres.

Gabinet Ministrów Ukrainy przesyła do Rady Najwyższej Ukrainy, nie później niż 15 września każdego roku, projekt ustawy o budżecie państwowym Ukrainy na kolejny rok. Wraz z projektem ustawy składa się sprawozdanie z toku wykonania budżetu państwowego Ukrainy za rok bieżący.

[Oficjalna wykładnia art. 96 ust. 2 - patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Artykuł 97

Gabinet Ministrów Ukrainy, zgodnie z ustawą, przesyła do Rady Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z wykonania budżetu państwowego Ukrainy.

Przesłane sprawozdanie powinno być podane do wiadomości publicznej.

Artykuł 98

Izba Obrachunkowa w imieniu Rady Najwyższej Ukrainy sprawuje kontrolę nad przychodami do budżetu państwowego Ukrainy oraz ich wykorzystaniem.

Organizację, uprawnienia i tryb działania Izby Obrachunkowej określa ustawa.

[Art. 98 w brzmieniu Ustaw Nr 586-VII z 19.09.2013 i Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 99

Jednostką pieniężną Ukrainy jest hrywna.

Zapewnienie stabilności jednostki pieniężnej jest podstawową funkcją centralnego banku państwa – Narodowego Banku Ukrainy.

Artykuł 100

Rada Narodowego Banku Ukrainy opracowuje podstawowe zasady polityki pieniężno-kredytowej i kontroluje jej realizację.

Status prawny Rady Narodowego Banku Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 101

Kontrolę parlamentarną nad przestrzeganiem konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela sprawuje Pełnomocnik ds. Praw Człowieka Rady Najwyższej Ukrainy.

Rozdział V

PREZYDENT UKRAINY

Artykuł 102

Prezydent Ukrainy jest głową państwa i występuje w jego imieniu.

Prezydent Ukrainy jest gwarantem suwerenności państwa, integralności terytorialnej Ukrainy, przestrzegania Konstytucji Ukrainy oraz praw i wolności człowieka i obywatela.

Prezydent Ukrainy jest gwarantem urzeczywistniania strategicznego kierunku państwa w celu osiągnięcia pełnoprawnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.

[Art. 102 ust. 3 dodany Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

Artykuł 103

Prezydenta Ukrainy wybierają na pięć lat obywatele Ukrainy na zasadzie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.

[Oficjalna wykładnia art. 103 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014]

Prezydentem Ukrainy może zostać wybrany obywatel Ukrainy, który ukończył trzydzieści pięć lat, posiada czynne prawo wyborcze, zamieszkuje w Ukrainie przez ostatnie dziesięć lat licząc od dnia wyborów i włada językiem państwowym.

Ta sama osoba nie może sprawować urzędu Prezydenta Ukrainy dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje.

[Oficjalna wykładnia art. 103 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 22-rp/2003 z 25.12.2003]

Prezydent Ukrainy nie może piastować innego mandatu pochodzącego z wyboru, pełnić funkcji w organach władzy państwowej albo w organizacjach obywatelskich, a także zajmować się inną pracą zarobkową albo działalnością gospodarczą lub wchodzić w skład zarządu albo rady nadzorczej przedsiębiorstwa nastawionego na osiągnięcie zysku.

Wybory zwyczajne Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ostatnią niedzielę marca w piątym roku kadencji Prezydenta Ukrainy. W razie przedterminowego wygaśnięcia mandatu Prezydenta Ukrainy, wybory Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ciągu dziewięćdziesięciu dni od dnia jego wygaśnięcia.

[Art. 103 ust. 5 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011 i Nr 742-VII z 21.02.2014]

[Oficjalna wykładnia art. 103 ust. 5 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014]

Procedurę przeprowadzania wyborów Prezydenta Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 104

Nowo wybrany Prezydent Ukrainy obejmuje urząd nie później niż w ciągu trzydziestu dni po oficjalnym ogłoszeniu wyników wyborów, z chwilą złożenia przysięgi narodowi na uroczystym posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę na ręce Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę następującej treści:

„Ja (imię i nazwisko), wybrany wolą narodu na Prezydenta Ukrainy, obejmując ten wysoki urząd, uroczyście przysięgam wierność Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi czynami bronić suwerenności i niezawisłości Ukrainy, działać dla dobra Ojczyzny i dla pomyślności ludu ukraińskiego, bronić praw i wolności obywatela, przestrzegać Konstytucji i praw Ukrainy, wykonywać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków, umacniać autorytet Ukrainy w świecie”.

Prezydent Ukrainy wybrany w wyborach przedterminowych składa przysięgę w ciągu pięciu dni po oficjalnym ogłoszeniu wyników wyborów.

[Oficjalna wykładnia art. 104 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 105

Prezydent Ukrainy w czasie sprawowania urzędu korzysta z przywileju nietykalności.

[Oficjalna wykładnia art. 105 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Osoby winne zamachu na cześć i godność Prezydenta Ukrainy ponoszą odpowiedzialność przewidzianą w ustawie.

Tytuł Prezydenta Ukrainy jest chroniony prawem i Prezydent, jeżeli nie został złożony z urzędu w drodze impeachmentu, zachowuje go dożywotnio.

Artykuł 106

Prezydent Ukrainy:

- 1) gwarantuje niepodległość państwa, bezpieczeństwo narodowe i prawną ciągłość państwa;
- 2) zwraca się z orędziami do narodu i z dorocznymi oraz nadzwyczajnymi orędziami do Rady Najwyższej Ukrainy o zewnętrznej i wewnętrznej sytuacji Ukrainy;
- 3) reprezentuje państwo w stosunkach międzynarodowych, sprawuje kierownictwo nad polityką zagraniczną państwa, prowadzi rokowania i zawiera międzynarodowe umowy Ukrainy;
- 4) podejmuje decyzje o uznaniu państw obcych;
- 5) powołuje i odwołuje szefów przedstawicielstw dyplomatycznych Ukrainy w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych; przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące przedstawicieli dyplomatycznych innych państw;
- 6) zarządza referendum ogólnoukraińskie w sprawie zmiany Konstytucji Ukrainy zgodnie z art. 156 niniejszej Konstytucji, zarządza referendum ogólnoukraińskie z inicjatywy ludowej;

[Oficjalna wykładnia art. 106 ust. 1 pkt 6 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 23-rp/2008 z 15.10.2008]

- 7) zarządza przedterminowe wybory do Rady Najwyższej Ukrainy w terminie określonym w niniejszej Konstytucji;

- 8) rozwiązuje Radę Najwyższą Ukrainy w przypadkach przewidzianych przez niniejszą Konstytucję;

[Art. 106 ust. 1 pkt 8 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

- 9) przedkłada wniosek koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, o powołanie przez Radę Najwyższą Ukrainy premiera Ukrainy w terminie nie późniejszym niż piętnastego dnia od chwili otrzymania takiego wniosku;
[Art. 106 ust. 1 pkt 9 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 10) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wnioski o powołanie ministra obrony Ukrainy i ministra spraw zagranicznych Ukrainy;
[Art. 106 ust. 1 pkt 10 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 11) powołuje na stanowisko i odwołuje ze stanowiska, za aprobatą Rady Najwyższej Ukrainy, Prokuratora Generalnego;
[Art. 106 ust. 1 pkt 11 w brzmieniu Ustaw Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
  - 12) powołuje na stanowisko i odwołuje ze stanowiska połowę składu Rady Banku Narodowego Ukrainy;
[Art. 106 ust. 1 pkt 12 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 13) powołuje na stanowiska i odwołuje ze stanowisk połowę składu Narodowej Rady Ukrainy ds. Telewizji i Radiofonii;
[Art. 106 ust. 1 pkt 13 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 14) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wniosek o powołanie na stanowisko lub odwołanie ze stanowiska szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
[Art. 106 ust. 1 pkt 14 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 15) zawiesza stosowanie aktów wydanych przez Gabinet Ministrów Ukrainy z powodu ich niekonstytucyjności, zwracając się jednocześnie do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o zbadanie ich zgodności z Konstytucją;
[Art. 106 ust. 1 pkt 15 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 16) uchyla akty wydane przez Radę Ministrów Autonomicznej Republiki Krym;
[Art. 106 ust. 1 pkt 16 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 17) jest Najwyższym Głównodowodzącym Sił Zbrojnych Ukrainy; powołuje na stanowiska i odwołuje ze stanowisk Naczelne Dowództwo Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych; kieruje sprawami bezpieczeństwa narodowego i obrony państwa;
  - 18) stoi na czele Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy;
  - 19) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wniosek o ogłoszenie stanu wojennego, jak również w wypadku napaści zbrojnej na Ukrainę podejmuje decyzję o użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy;
[Art. 106 ust. 1 pkt 19 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
  - 20) podejmuje, zgodnie z ustawą, decyzję o powszechnej albo częściowej mobilizacji i wprowadzeniu stanu wojennego w Ukrainie albo na określonych jej obszarach w razie groźby napaści lub zagrożenia niepodległości państwowej Ukrainy;
  - 21) w razie konieczności podejmuje decyzje, zatwierdzane następnie przez Radę Najwyższą Ukrainy, o wprowadzeniu w Ukrainie albo na określonych jej obszarach stanu wyjątkowego, a także ogłasza w razie konieczności określone obszary Ukrainy strefami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;
  - 22) powołuje na stanowiska sędziów jedną trzecią składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;
[Art. 106 ust. 1 pkt 22 w brzmieniu Ustaw Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- [Art. 106 ust. 1 pkt 23 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]*

- 24) nadaje najwyższe stopnie wojskowe, najwyższe rangi dyplomatyczne i inne najwyższe tytuły szczególne oraz rangi służbowe;
- 25) przyznaje odznaczenia państwowe; ustanawia i nadaje prezydenckie tytuły honorowe;
- 26) podejmuje decyzje o nadaniu i utracie obywatelstwa Ukrainy, o przyznaniu azylu w Ukrainie;
- 27) stosuje prawo łaski;
- 28) tworzy, w ramach środków przewidzianych w budżecie państwowym Ukrainy, konsultacyjne, doradcze i inne pomocnicze organy i służby dla wypełniania swoich zadań;
- 29) podpisuje ustawy uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;
- 30) ma prawo weta w stosunku do ustaw uchwalonych przez Radę Najwyższą Ukrainy (z wyjątkiem ustaw dotyczących wprowadzenia zmian do Konstytucji Ukrainy), kierując je następnie do ponownego rozpatrzenia przez Radę Najwyższą Ukrainy;
[Art. 106 ust. 1 pkt 30 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]
- 31) wykonuje inne kompetencje określone w Konstytucji Ukrainy.

Prezydent Ukrainy nie może przekazywać swoich kompetencji innym osobom albo organom.

Prezydent Ukrainy, działając na podstawie i w celu wykonania Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, wydaje dekryty i rozporządzenia, które podlegają wykonaniu na terytorium Ukrainy.

Akty Prezydenta Ukrainy, wydane w ramach jego upoważnień przewidzianych punktami 5, 18, 21 niniejszego artykułu, wymagają kontrasygnaty Premiera Ukrainy i ministra odpowiedzialnego za stosowanie danego aktu.

[Art. 106 ust. 4 w brzmieniu Ustaw Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 107

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy jest organem koordynującym sprawy bezpieczeństwa narodowego i obrony przy Prezydencie Ukrainy.

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy koordynuje i kontroluje działania organów władzy wykonawczej w sferze bezpieczeństwa narodowego i obrony.

Na czele Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy stoi Prezydent Ukrainy.

Skład osobowy Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy tworzy Prezydent Ukrainy.

W skład Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy wchodzi z urzędu premier Ukrainy, minister obrony Ukrainy, szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, minister spraw wewnętrznych Ukrainy oraz minister spraw zagranicznych Ukrainy.

W posiedzeniach Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy może uczestniczyć Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy.

Postanowienia Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy wchodzi w życie za pośrednictwem dekretów Prezydenta Ukrainy.

Kompetencje i zadania Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 108

Prezydent Ukrainy wykonuje swoje kompetencje do momentu objęcia urzędu przez nowo wybranego Prezydenta Ukrainy.

Kompetencje Prezydenta Ukrainy wygasają przedterminowo w razie:

- 1) ustąpienia z urzędu;
- 2) niezdolności do wykonywania swoich kompetencji ze względu na stan zdrowia;
[Art. 108 ust. 2 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- 3) złożenia z urzędu w trybie impeachmentu;
- 4) śmierci.

Artykuł 109

Ustąpienie z urzędu Prezydenta Ukrainy nabiera mocy z chwilą wygłoszenia osobiście odpowiedniego oświadczenia na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 110

Niezdolność Prezydenta Ukrainy do wykonywania swoich kompetencji ze względu na stan zdrowia winna być stwierdzona na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy i potwierdzona uchwałą podjętą większością głosów jej konstytucyjnego składu, na podstawie pisemnego stanowiska Sądu Najwyższego sporządzonego po rozpatrzeniu przedstawionego sądowi wniosku Rady Najwyższej i na podstawie opinii lekarskiej.

[Art. 110 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 111

Prezydent Ukrainy może być złożony z urzędu przez Radę Najwyższą Ukrainy w trybie impeachmentu w wypadku dopuszczenia się zdrady państwa albo popełnienia innego przestępstwa.

[Oficjalna wykładnia art. 111 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Postępowanie w sprawie złożenia z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu rozpoczyna się z inicjatywy większości deputowanych konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

W celu przeprowadzenia śledztwa Rada Najwyższa Ukrainy tworzy doraźną specjalną komisję śledczą, w której skład wchodzi zawodowy prokurator i zawodowi śledczy.

Postanowienia i zalecenia doraźnej specjalnej komisji śledczej rozpatrywane są na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

W przypadku zaistnienia odpowiednich przesłanek, Rada Najwyższa Ukrainy, głosami co najmniej dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu, podejmuje decyzję o wysunięciu oskarżenia wobec Prezydenta Ukrainy.

Uchwałę o złożeniu z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu podejmuje Rada Najwyższa głosami co najmniej trzech czwartych członków jej konstytucyjnego składu, po wcześniejszym rozpatrzeniu sprawy przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy i otrzymaniu jego postanowienia o spełnieniu wymogów procedury przewidzianej Konstytucją dotyczącej rozpoznania i rozpatrzenia sprawy oraz po otrzymaniu postanowienia Sądu Najwyższego stwierdzającego, że działania, o które oskarża się Prezydenta Ukrainy wypełniają znamiona przestępstwa zdrady państwa lub innego przestępstwa.

[Art. 111 ust. 6 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 112

W przypadku przedterminowego zaprzestania sprawowania urzędu przez Prezydenta Ukrainy, zgodnie z artykułami 108, 109, 110 i 111 niniejszej Konstytucji, wykonywanie obowiązków Prezydenta Ukrainy w okresie do wyboru i objęcia urzędu przez nowego Prezydenta Ukrainy spoczywa na Przewodniczącym Rady Najwyższej Ukrainy. Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy w okresie wykonywania obowiązków Prezydenta Ukrainy nie może wykonywać kompetencji przewidzianych w punktach 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27 i 28 artykułu 106 Konstytucji Ukrainy.

[Art. 112 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Rozdział VI

GABINET MINISTRÓW UKRAINY. INNE ORGANY WŁADZY WYKONAWCZEJ

Artykuł 113

Gabinet Ministrów Ukrainy jest najwyższym organem w systemie organów władzy wykonawczej.

Gabinet Ministrów Ukrainy jest odpowiedzialny przed Prezydentem Ukrainy i Radą Najwyższą Ukrainy oraz podlega kontroli Rady i odpowiada przed nią w zakresie przewidzianym niniejszą Konstytucją.

Gabinet Ministrów Ukrainy kieruje się w swojej działalności niniejszą Konstytucją oraz ustawami Ukrainy, jak również dekrety Prezydenta Ukrainy oraz uchwałami Rady Najwyższej Ukrainy, podejmowanymi zgodnie z Konstytucją i ustawami Ukrainy.

[Art. 113 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 114

W skład Gabinetu Ministrów Ukrainy wchodzi premier Ukrainy, pierwszy wicepremier, wicepremierzy i ministrowie.

Premier Ukrainy zostaje powołany przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy.

Kandydaturę do powołania na stanowisko premiera Ukrainy przedkłada Prezydent Ukrainy na wniosek koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, bądź frakcji parlamentarnej, w której skład wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy zasiadających w konstytucyjnym składzie Rady Najwyższej Ukrainy.

Minister obrony Ukrainy oraz minister spraw zagranicznych Ukrainy powoływani są na stanowisko przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy; pozostali członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy powoływani są przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek premiera Ukrainy.

Premier Ukrainy kieruje pracą Gabinetu Ministrów Ukrainy wykonując program działania Gabinetu Ministrów Ukrainy przyjęty przez Radę Najwyższą Ukrainy.

[Art. 114 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 115

Gabinet Ministrów Ukrainy składa swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy.

Premier Ukrainy oraz poszczególni członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy mają prawo podać się do dymisji przedkładanej Radzie Najwyższej Ukrainy.

Następstwem dymisji premiera Ukrainy, jak również uchwalenia przez Radę Najwyższą Ukrainy wotum nieufności dla Gabinetu Ministrów Ukrainy jest odwołanie całego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy. W takim wypadku Rada Najwyższa Ukrainy dokonuje powołania nowego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy w okresie i w trybie przewidzianym przez niniejszą Konstytucję.

Gabinet Ministrów Ukrainy, który złożył swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy bądź którego dymisję przyjęła Rada Najwyższa Ukrainy, kontynuuje wykonywanie swoich pełnomocnictw do chwili rozpoczęcia pracy przez nowo sformowany Gabinet Ministrów Ukrainy.

[Art. 115 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 116

Gabinet Ministrów Ukrainy:

- 1) zapewnia suwerenność państwa i niezależność gospodarczą Ukrainy, realizację wewnętrzną i zagraniczną polityki państwa, przestrzeganie Konstytucji i ustaw Ukrainy, aktów Prezydenta Ukrainy;
- 1¹) zapewnia realizację strategicznego kursu państwa w kierunku pełnoprawnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;
[Art. 116 pkt 1¹ dodany Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]
- 2) podejmuje środki na rzecz zapewnienia praw i wolności człowieka i obywatela;
[Oficjalna wykładnia art. 116 pkt 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]
- 3) zapewnia wykonanie polityki finansowej, cenowej, inwestycyjnej i podatkowej; polityki w sprawach pracy i zatrudnienia, ochrony socjalnej, edukacji, nauki i kultury, ochrony środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego i zarządzania przyrodą;
[Oficjalna wykładnia art. 116 pkt 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]
- 4) opracowuje i realizuje ogólnonarodowe programy rozwoju gospodarczego, naukowo-technicznego, społecznego i kulturalnego Ukrainy;
- 5) zapewnia równe warunki rozwoju wszystkim formom własności; zarządza, wykonując ustawę, własnością państwową;
- 6) przygotowuje projekt Budżetu Państwowego Ukrainy i zapewnia wykonanie Budżetu Państwowego Ukrainy przyjętego przez Radę Najwyższą Ukrainy, przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z jego wykonania;
[Oficjalna wykładnia art. 116 pkt 6 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]
- 7) tworzy warunki dla zapewnienia zdolności obronnych i bezpieczeństwa narodowego Ukrainy, porządku publicznego, walki z przestępczością;
- 8) organizuje i zapewnia realizację współpracy gospodarczej Ukrainy z zagranicą oraz realizację polityki celnej;
- 9) kieruje pracą ministerstw i innych organów władzy wykonawczej, i ją koordynuje;
- 9¹) tworzy, reorganizuje oraz likwiduje, zgodnie z ustawą, ministerstwa oraz inne organy władzy wykonawczej, działając w ramach środków przewidzianych na utrzymanie organów władzy wykonawczej;
[Art. 116 uzupełniono o pkt 9¹ zgodnie z Ustawą Nr 742-VII z 21.02.2014]
- 9²) powołuje i odwołuje na wniosek premiera Ukrainy kierujących centralnych organów władzy wykonawczej niewchodzących w skład Gabinetu Ministrów Ukrainy;
[Art. 116 uzupełniono o pkt 9² zgodnie z Ustawą Nr 742-VII z 21.02.2014]

- 10) realizuje inne pełnomocnictwa przewidziane postanowieniami Konstytucji oraz przepisami ustaw Ukrainy.

[Art. 116 pkt 10 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 117

Gabinet Ministrów Ukrainy w granicach swoich pełnomocnictw podejmuje uchwały i rozporządzenia.

Akty Gabinetu Ministrów Ukrainy podpisuje Premier Ukrainy.

Normatywne akty prawne Gabinetu Ministrów Ukrainy, ministerstw i innych centralnych organów władzy wykonawczej podlegają rejestracji w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 118

Władzę wykonawczą w obwodach i rejonach, w miastach Kijów i Sewastopol sprawują organy lokalnej administracji państwowej.

[Oficjalna wykładnia art. 118 ust. 1 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Szczególne aspekty wykonywania władzy wykonawczej w miastach Kijów i Sewastopol określają odrębne ustawy Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 118 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Skład lokalnych administracji państwowych tworzą kierownicy lokalnych administracji państwowych.

[Oficjalna wykładnia art. 118 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Kierowników lokalnych administracji państwowych powołuje i odwołuje Prezydent Ukrainy na wniosek Gabinetu Ministrów Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 118 ust. 4 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Kierownicy lokalnych administracji państwowych za wykonywanie swoich obowiązków odpowiadają przed Prezydentem Ukrainy i Gabinetem Ministrów Ukrainy, podlegają organom władzy wykonawczej wyższego szczebla i są przez nie kontrolowani.

Lokalne administracje państwowe podlegają kontroli i odpowiadają przed radami w zakresie zadań przekazanych im przez odpowiednie rady rejonowe lub obwodowe.

Lokalne administracje państwowe podlegają kontroli i odpowiadają przed organami władzy wykonawczej wyższego szczebla.

Decyzje kierowników lokalnych administracji państwowych mogą być uchylone przez Prezydenta Ukrainy albo przez kierownika lokalnej administracji państwowej wyższego szczebla, jeżeli są sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy lub innymi aktami prawnymi Ukrainy, w trybie i zakresie określonym ustawą.

Rada obwodu lub rejonu może wyrazić wotum nieufności kierownikowi odpowiedniej lokalnej administracji państwowej. Na tej podstawie Prezydent Ukrainy podejmuje decyzję wraz z jej uzasadnieniem.

Prezydent Ukrainy podejmuje decyzję o dymisji kierownika rejonowej lub obwodowej administracji państwowej, jeżeli wotum nieufności wobec niego wyraziło dwie trzecie składu deputowanych właściwej rady.

Artykuł 119

Lokalne administracje państwowe na podlegających im terytoriach zapewniają:

- 1) wykonywanie Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, aktów Prezydenta Ukrainy, Gabinetu Ministrów Ukrainy, innych organów władzy wykonawczej;
- 2) praworządność i ład prawny, przestrzeganie praw i wolności obywatela;
- 3) wykonywanie państwowych i regionalnych planów rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego, planu ochrony środowiska, a w miejscach gęsto zaludnionych przez rdzenne narodowości i mniejszości narodowe - także programów ich narodowo-kulturowego rozwoju;
- 4) przygotowywanie i wykonywanie odpowiednich budżetów obwodowych i rejonowych;
- 5) sprawozdanie z wykonania odpowiednich budżetów i programów;
- 6) współpracę z organami samorządu lokalnego;
- 7) realizację innych uprawnień przekazanych przez państwo, a także innych delegowanych przez odpowiednie rady.

Artykuł 120

Członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy, kierownicy centralnych i lokalnych organów władzy wykonawczej nie mogą łączyć swojej działalności służbowej z inną pracą (z wyjątkiem pracy dydaktycznej oraz działalności naukowej lub twórczej wykonywanej poza godzinami pracy) ani wchodzić w skład organu kierowniczego lub rady nadzorczej przedsiębiorstwa lub organizacji nastawionych na osiągnięcie zysku.

[Art. 120 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Organizację, kompetencje i tryb działania Gabinetu Ministrów Ukrainy, innych urzędów centralnych i lokalnych organów władzy wykonawczej określa Konstytucja Ukrainy oraz ustawy Ukrainy.

[Rozdział VII PROKURATURA zawierający artykuły 121-123 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Rozdział VIII

SĄDOWNICTWO

Artykuł 124

Wymiar sprawiedliwości w Ukrainie sprawują wyłącznie sądy.

Zakazuje się przekazywania zadań sądów, a także przejmowania tych zadań przez inne organy lub funkcjonariuszy publicznych.

Jurysdykcja sądów rozciąga się na wszelkie spory prawne i oskarżenia w sprawach karnych. W przypadkach przewidzianych ustawą sądy rozpatrują także inne sprawy.

Ustawa może przewidywać obowiązkowy tryb rozstrzygnięcia sporu przed wszczęciem postępowania sądowego.

Naród uczestniczy bezpośrednio w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości poprzez ławników.

Ukraina może uznać jurysdykcję Międzynarodowego Trybunału Karnego na warunkach przewidzianych w Statucie Rzymskim Międzynarodowego Trybunału Karnego.

[Art. 124 ust. 6 wchodzi w życie 30.06.2019 – patrz rozdz. II pkt 1 Ustawy Nr 1401-VIII z 2.06.2016]

[Art. 124 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 125

Ustrój sądownictwa Ukrainy tworzy się zgodnie z zasadami terytorialności i specjalizacji oraz reguluje ustawą.

Sąd tworzy się, reorganizuje i likwiduje ustawą, której projekt wnosi do Rady Najwyższej Prezydent Ukrainy po konsultacjach z Wyższą Radą Sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy jest naczelnym sądem w systemie sądownictwa Ukrainy.

Zgodnie z ustawą mogą działać wyższe sądy specjalistyczne o wyspecjalizowanym zakresie zadań.

W celu ochrony praw, wolności oraz interesów osób w dziedzinie stosunków publiczno-prawnych działają sądy administracyjne.

Zakazuje się tworzenia sądów nadzwyczajnych bądź specjalnych.

[Art. 125 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 126

Niezawisłość i nietykalność sędziów gwarantują Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Zakazuje się wywierania nacisku na sędziego w jakiegokolwiek formie.

Bez zgody Wyższej Rady Sprawiedliwości sędzia nie może zostać zatrzymany, przetrzymywany czy aresztowany przed wydaniem wyroku skazującego przez sąd, z wyjątkiem

sytuacji zatrzymania sędziego w trakcie lub bezpośrednio po dokonaniu ciężkiego lub szczególnie ciężkiego przestępstwa.

Sędzia nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności z powodu wydanego wyroku, z wyjątkiem popełnienia przestępstwa lub wykroczenia dyscyplinarnego.

Sędzia powołany jest na stanowisko na czas nieokreślony.

Przesłanką do odwołania sędziego jest:

- 1) niemożność wypełniania obowiązków ze względu na stan zdrowia;
- 2) naruszenie przez sędziego zakazu łączenia stanowisk;
- 3) popełnienie istotnego wykroczenia dyscyplinarnego, rażące lub uporczywe zaniechanie obowiązków niedających się pogodzić ze statusem sędziego lub świadczących o jego niezdolności do zajmowania stanowiska;
- 4) złożenie wniosku o dymisję albo zwolnienie ze stanowiska na własną prośbę;
- 5) niewyrażenie zgody na przeniesienie do innego sądu w razie likwidacji czy reorganizacji sądu, w którym sędzia sprawuje urząd;
- 6) naruszenie obowiązku poświadczenia legalności pochodzenia posiadanego majątku.

Możność sprawowania stanowiska sędziego wygasa poprzez:

- 1) osiągnięcie przez sędziego wieku sześćdziesięciu pięciu lat;
- 2) utratę obywatelstwa Ukrainy albo nabycie przez sędziego obywatelstwa innego państwa;
- 3) uprawomocnienie się wyroku sądu uznającego sędziego za zaginionego albo zmarłego, całkowicie lub częściowo pozbawionego zdolności do czynności prawnych;
- 4) śmierć sędziego;
- 5) uprawomocnienie się wyroku skazującego sędziego za popełnienie przestępstwa.

Państwo zapewnia bezpieczeństwo osobiste sędziemu oraz członkom jego rodziny.

[Art. 126 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 127

Wymiar sprawiedliwości sprawują sędziowie. W przypadkach przewidzianych ustawą wymiar sprawiedliwości sprawowany jest z udziałem ławników.

Sędzia nie może być członkiem partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, piastować mandatu przedstawicielskiego, obejmować jakichkolwiek stanowisk, z którymi łączy się pobieranie wynagrodzenia, wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Na stanowisko sędziego może zostać powołany obywatel Ukrainy, który ukończył co najmniej trzydzieści lat i nie osiągnął wieku sześćdziesięciu pięciu lat, posiadający wyższe wykształcenie prawnicze i co najmniej pięcioletni staż pracy w zawodzie prawniczym, jest kompetentny, uczciwy oraz włada językiem urzędowym. Ustawa może określić dodatkowe wymogi

powołania na stanowisko sędziego.

Dla sędziów sądów o wyspecjalizowanym zakresie działania powołanych zgodnie z ustawą mogą być ustanowione inne wymogi dotyczące wykształcenia oraz stażu zawodowego.

[Art. 127 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 128

Na stanowisko sędziego powołuje Prezydent Ukrainy na wniosek Wyższej Rady Sprawiedliwości, w trybie przewidzianym ustawą.

Powołanie na stanowisko sędziego następuje na podstawie konkursu, z wyjątkiem przypadków przewidzianych ustawą.

Prezesa Sądu Najwyższego powołuje się i odwołuje ze stanowiska w tajnym głosowaniu Plenum Sądu Najwyższego w trybie określonym ustawą.

[Art. 128 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 129

Sędzia sprawując wymiar sprawiedliwości jest niezawisły i kieruje się prymatem prawa.

Fundamentalnymi zasadami postępowania sądowego są:

- 1) równość wszystkich uczestników procesu sądowego wobec prawa i sądu;
- 2) konieczność udowodnienia winy;
- 3) kontrydiktoryjność oraz swoboda stron w przedstawianiu przez nie sądowi dowodów i wykazywaniu przed sądem ich wiarygodności;
- 4) wspieranie oskarżenia publicznego w sądzie przez prokuratora;
- 5) zapewnienie oskarżonemu prawa do obrony;
- 6) jawność procesu sądowego oraz pełny zapis jego przebiegu przy użyciu środków technicznych;
- 7) rozsądny termin rozpatrzenia sprawy przez sąd;
- 8) zagwarantowanie prawa do apelacji w sprawie oraz do wniesienia kasacji od wyroku w określonych w ustawie przypadkach;
- 9) moc wiążąca wyroku sądowego.

Ustawa może określić także inne zasady postępowania sądowego.

Postępowanie sądowe prowadzi jeden sędzia, kolegium sędziów lub skład z udziałem ławników.

Za obrazę sądu lub sędziego winni ponoszą odpowiedzialność prawną.

[Art. 129 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 129¹

Sąd wydaje wyrok w imieniu Ukrainy. Wyrok sądu jest wiążący i podlega wykonaniu.

Państwo gwarantuje wykonanie wyroku sądowego w trybie określonym ustawą.

Kontrola wykonania wyroku sądowego należy do sądu.

[Art. 129¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 130

Państwo zapewnia finansowanie i właściwe warunki funkcjonowania sądów oraz działalności sędziów. W Budżecie Państwowym Ukrainy środki na utrzymanie sądów stanowią odrębną pozycję i uwzględniają propozycje Naczelnej Rady Wymiaru Sprawiedliwości.

Wysokość wynagrodzenia sędziego określa ustawa o ustroju sądów.

[Art. 130 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 130¹

Dla obrony interesów zawodowych sędziów oraz rozstrzygania wewnętrznych spraw działalności sądów, zgodnie z ustawą, działa samorząd sędziowski.

[Art. 130¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131

W Ukrainie funkcjonuje Wyższa Rada Sprawiedliwości, która:

- 1) wnioskuje o powołanie sędziego na stanowisko;
- 2) podejmuje decyzje co do naruszenia przez sędziego albo prokuratora zakazu łączenia stanowisk;
- 3) rozpatruje skargi na wyroki właściwego organu o pociągnięciu sędziego albo prokuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej;
- 4) podejmuje decyzje o zwolnieniu sędziego ze stanowiska;
- 5) wyraża zgodę na zatrzymanie sędziego lub przetrzymywanie go w areszcie;
- 6) podejmuje decyzje o tymczasowym odsunięciu sędziego od sprawowania wymiaru sprawiedliwości;
- 7) podejmuje stosowne kroki na rzecz gwarancji niezależności sędziów;
- 8) podejmuje decyzje o przeniesieniu sędziego z jednego sądu do innego;
- 9) wykonuje inne upoważnienia przyznane Konstytucją i ustawami Ukrainy.

Wyższa Rada Sprawiedliwości składa się z dwudziestu jeden członków, z których dziesięciu wybiera zgromadzenie sędziów Ukrainy, spośród sędziów albo sędziów w stanie spoczynku, dwóch – powołuje Prezydent Ukrainy, dwóch – wybiera Rada Najwyższa Ukrainy, dwóch – wybiera zgromadzenie adwokatów Ukrainy, dwóch – wybiera ogólnoukraińska konferencja prokuratorów, dwóch – wybiera zgromadzenie przedstawicieli wyższych szkół prawniczych oraz instytucji naukowych.

Tryb wyboru (powołania) na stanowisko członków Wyższej Rady Sprawiedliwości określa ustawa.

Prezes Sądu Najwyższego wchodzi w skład Wyższej Rady Sprawiedliwości z urzędu.

Kadencja wybranych (powołanych) członków Wyższej Rady Sprawiedliwości wynosi cztery lata. Ta sama osoba nie może być członkiem Wyższej Rady Sprawiedliwości więcej niż dwie kolejne kadencje.

Członek Wyższej Rady Sprawiedliwości nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, piastować mandatu przedstawicielskiego, obejmować innych stanowisk, z którymi łączy się pobieranie wynagrodzenia (z wyjątkiem stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego), wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Członek Wyższej Rady Sprawiedliwości powinien wykonywać zawód prawniczy i spełniać kryterium neutralności politycznej.

Ustawa może określić dodatkowe wymagania wobec członka Wyższej Rady Sprawiedliwości.

Wyższa Rada Sprawiedliwości podejmuje wykonywanie swoich pełnomocnictw, o ile dokonano wyboru (powołania) co najmniej piętnastu jej członków, wśród których większość to sędziowie.

Ustrój sądów tworzą organy i instytucje zapewniające dobór sędziów, prokuratorów, ich przygotowanie zawodowe, opiniowanie i rozpatrywanie spraw dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, zapewnianie finansowego i organizacyjnego funkcjonowania sądów.

[Art. 131 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131¹

W Ukrainie funkcjonuje prokuratura, do której zadań należy:

- 1) występowanie przed sądem jako oskarżyciel publiczny;
- 2) organizacja i kierowanie postępowaniem przygotowawczym, podejmowanie, zgodnie z prawem, decyzji w innych sprawach w toku postępowania karnego, nadzór nad niejawnymi i innymi czynnościami dochodzeniowo-śledczymi organów porządku prawnego;
- 3) reprezentowanie interesów państwa przed sądem w wyjątkowych przypadkach i w trybie przewidzianym ustawą.

Organizację i tryb działania prokuratury określa ustawa.

Na czele prokuratury stoi Prokurator Generalny którego, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy, powołuje i odwołuje Prezydent Ukrainy.

Kadencja Prokuratora Generalnego wynosi sześć lat. Ta sama osoba nie może pełnić funkcji Prokuratora Generalnego więcej niż dwie kolejne kadencje.

Przedterminowe odwołanie ze stanowiska Prokuratora Generalnego następuje wyłącznie w przypadkach i z przyczyn przewidzianych w niniejszej Konstytucji oraz ustawie.

[Art. 131¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131²

W celu świadczenia profesjonalnej pomocy prawnej w Ukrainie funkcjonuje adwokatura.

Gwarantuje się niezależność adwokatury.

Zasady organizacji i funkcjonowania adwokatury oraz wykonywania zawodu adwokata w Ukrainie określa ustawa.

Wyłącznie adwokat reprezentuje inną osobę w sądzie oraz prowadzi jej obronę w sprawach karnych.

Ustawa może wprowadzić wyjątki co do reprezentacji przed sądem w sporach pracowniczych, sporach co do ochrony spraw socjalnych, dotyczących wyborów i referendum, w sporach mało istotnych oraz w stosunku do reprezentacji małoletnich i niepełnoletnich osób, a także osób uznanych przez sąd za nieposiadające pełnej zdolności do czynności prawnych lub osób, u których zdolność ta została ograniczona.

[Art. 131² dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Rozdział IX

USTRÓJ TERYTORIALNY UKRAINY

Artykuł 132

Ustrój terytorialny Ukrainy opiera się na zasadach jedności i integralności terytorium państwa, zharmonizowania centralizacji z decentralizacją w sprawowaniu władzy państwowej, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, z uwzględnieniem ich cech historycznych, ekonomicznych, ekologicznych, geograficznych i demograficznych, tradycji etnicznych i kulturowych.

Artykuł 133

System ustroju administracyjno-terytorialnego Ukrainy składa się z: Autonomicznej Republiki Krym, obwodów, rejonów, miast, rejonów w miastach, osiedli i wsi.

[Oficjalna wykładnia art. 133 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

W skład Ukrainy wchodzi: Autonomiczna Republika Krym, obwody Winnicki, Wołyński, Dniepropietrowski, Doniecki, Żytomierski, Zakarpacki, Zaporoski, Iwanofrankowski, Kijowski, Kirowohradzki, Ługański, Lwowski, Mikołajowski, Odeski, Połtawski, Rówieński, Sumski, Tarnopolski, Charkowski, Chersoński, Chmielnicki, Czerkaski, Czerniowiecki, Czernihowski, miasta Kijów i Sewastopol.

Miasta Kijów i Sewastopol posiadają status szczególny, określony ustawami Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 133 ust. 3 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Rozdział X

AUTONOMICZNA REPUBLIKA KRYM

Artykuł 134

Autonomiczna Republika Krym jest nieodłączną częścią składową Ukrainy i w zakresie swoich kompetencji określonych w Konstytucji Ukrainy, podejmuje decyzje należące do jej obszaru działania.

Artykuł 135

Autonomiczna Republika Krym posiada Konstytucję Autonomicznej Republiki Krym uchwaloną przez Radę Najwyższą Autonomicznej Republiki Krym oraz zatwierdzoną przez Radę Najwyższą Ukrainy co najmniej połową głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Akty normatywno-prawne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym i rozporządzenia Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym nie mogą być sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy oraz powinny być uchwalane i wykonywane zgodnie z Konstytucją Ukrainy, ustawami Ukrainy, aktami Prezydenta Ukrainy i Gabinetu Ministrów Ukrainy.

Artykuł 136

Organem przedstawicielskim Autonomicznej Republiki Krym jest Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym, do której deputowani wybierani są na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym. Kadencja Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym, której deputowani wybierani są w wyborach zwyczajnych, trwa pięć lat. Wygaśnięcie kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym skutkuje wygaśnięciem mandatów jej deputowanych.

[Art. 136 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011 i Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wybory zwyczajne do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym wybranej w wyborach zwyczajnych.

[Art. 136 ust. 2 dodany Ustawami Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

[Oficjalna wykładnia art. 136 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013]

Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym w granicach swoich kompetencji podejmuje rezolucje i uchwały podlegające wykonaniu w Autonomicznej Republice Krym.

Rządem Autonomicznej Republiki Krym jest Rada Ministrów Autonomicznej Republiki Krym. Prezesa Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym powołuje i odwołuje Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym w porozumieniu z Prezydentem Ukrainy.

Kompetencje, tryb tworzenia i działania Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym i Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym określa Konstytucja Ukrainy i ustawy Ukrainy, akty normatywno-prawne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym w sprawach należących do jej kompetencji.

Wymiar sprawiedliwości w Autonomicznej Republice Krym sprawują sądy Ukrainy.

[Art. 136 ust. 6 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 137

Autonomicznej Republice Krym podlegają:

- 1) rolnictwo i leśnictwo;
- 2) rekultywacja gruntów i górnictwo;
- 3) roboty publiczne, rzemiosło i drobny handel; działalność charytatywna;
- 4) planowanie przestrzenne i gospodarka mieszkaniowa;
- 5) turystyka, hotelarstwo, targi;
- 6) muzea, biblioteki, teatry, inne instytucje kultury, zabytki o znaczeniu historyczno-kulturalnym;
- 7) transport publiczny, drogi publiczne, wodociągi;
- 8) myślistwo, rybołówstwo;
- 9) służby sanitarne i medyczne.

W razie niezgodności aktów normatywno-prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym z Konstytucją Ukrainy oraz z ustawami Ukrainy, Prezydent Ukrainy może zawiesić wykonywanie aktów normatywno-prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym z jednoczesnym wystąpieniem do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w sprawie ich zgodności z Konstytucją.

Artykuł 138

Do kompetencji Autonomicznej Republiki Krym należą:

- 1) zarządzanie wyborów deputowanych do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym, zatwierdzanie składu komisji wyborczej Autonomicznej Republiki Krym;
- 2) organizacja i przeprowadzanie referendum lokalnych;
- 3) zarządzanie majątkiem należącym do Autonomicznej Republiki Krym;
- 4) opracowywanie, zatwierdzanie i wykonywanie budżetu Autonomicznej Republiki Krym zgodnie z jednolitą polityką podatkową i budżetową Ukrainy;
- 5) opracowywanie, zatwierdzanie i realizacja programów Autonomicznej Republiki Krym w sprawach rozwoju społeczno- ekonomicznego i kulturalnego, racjonalnego zarządzania przyrodą, ochrony środowiska – zgodnie z programami ogólnopaństwowymi;
- 6) przyznawanie miejscowościom statusu kurortu; tworzenie stref sanitarnej ochrony kurortów;
- 7) działania na rzecz ochrony praw i wolności obywateli i zgody narodowej, wspieranie ochrony praworządności i bezpieczeństwa obywateli;
- 8) zapewnianie funkcjonowania i rozwoju języka państwowego, języków i kultur narodowych w Autonomicznej Republice Krym; ochrona i użytkowanie zabytków historycznych;
- 9) uczestnictwo w opracowywaniu i realizacji państwowych programów powrotu deportowanej ludności;
- 10) występowanie z inicjatywą wprowadzenia stanu wyjątkowego i ustanowienia stref nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej w Autonomicznej Republice Krym albo w określonych jej miejscowościach.

Ustawami Ukrainy mogą być przekazywane także inne uprawnienia na rzecz Autonomicznej Republiki Krym.

Artykuł 139

W Autonomicznej Republice Krym działa Przedstawicielstwo Prezydenta Ukrainy o statusie określonym w ustawie Ukrainy.

Rozdział XI

SAMORZĄD LOKALNY

Artykuł 140

Samorząd lokalny oznacza prawo wspólnoty² terytorialnej - mieszkańców wsi lub dobrowolnie zrzeszonych w wiejską zbiorowość mieszkańców kilku wsi, osiedla lub miasta - do samodzielnego rozstrzygania spraw o znaczeniu lokalnym, w granicach określonych w Konstytucji i w ustawach Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 140 ust. 1 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 12-rp/2002 z 18.06.2002, Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Odmienne aspekty działania samorządu lokalnego w miastach Kijowie i Sewastopolu określają właściwe ustawy Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 140 ust. 2 – patrz Wyroki Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Samorząd lokalny jest urzeczywistniany przez wspólnotę terytorialną w trybie określonym w ustawie, zarówno w sposób bezpośredni, jak i poprzez organy samorządu lokalnego: rady wiejskie, osiedlowe i miejskie oraz ich organy wykonawcze.

[Oficjalna wykładnia art. 140 ust. 3 - patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Organami samorządu lokalnego reprezentującego łączne interesy wspólnot terytorialnych wsi, osiedli i miast są rady rejonowe i obwodowe.

Sprawy organizacji zarządzania rejonami w miastach należą do kompetencji rad miejskich.

[Oficjalna wykładnia art. 140 ust. 5 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Rady wiejskie, osiedlowe, miejskie mogą zezwolić, z inicjatywy mieszkańców, na utworzenie rad budynków, ulic czy kwartałów oraz innych organów samorządowych ludności i na przekazanie im części własnych kompetencji, finansów i majątku.

Artykuł 141

W skład rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej wchodzi radni wybrani przez mieszkańców wsi, osiedla, miasta, rejonu, obwodu na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym. Kadencja rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej, do której deputowani zostali wybrani w zwyczajnych wyborach, trwa pięć lat. Zakończenie kadencji rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej skutkuje wygaśnięciem mandatów radnych właściwej rady.

[Art. 141 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011 i Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wspólnoty terytorialne na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym wybierają przewodniczącego stojącego na czele organu wykonawczego rady odpowiednio - wiejskiej, osiedlowej, miejskiej i przewodniczącego jej posiedzeniom. Kadencja przewodniczącego rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej, wybranej w wyborach zwyczajnych, trwa pięć lat.

[Art. 141 ust. 2 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011 i Nr 742-VII z 21.02.2014]

---

² W oryginale: „hromada”.

Wybory zwyczajne do rad wiejskich, osiedlowych, miejskich, rejonowych, obwodowych oraz wybory przewodniczących rad wiejskich, osiedlowych, miejskich odbywają się w ostatnią niedzielę października, w piątym roku kadencji właściwej rady lub właściwego przewodniczącego, wybranych w wyborach zwyczajnych.

*[Art. 141 uzupełniono o nowy akapit zgodnie z Ustawami Nr 2952-VI z 01.02.2011 i Nr 742-VII z 21.02.2014]
[Oficjalna wykładnia art. 141 ust. 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013]*

Status przewodniczących, radnych i organów wykonawczych rady oraz ich uprawnienia, tryb tworzenia, reorganizacji i likwidacji określa ustawa.

Przewodniczący rady rejonowej oraz obwodowej są wybierani przez odpowiednią radę i stoją na czele aparatu wykonawczego rady.

Artykuł 142

Podstawę materialną i finansową samorządu lokalnego stanowi mienie ruchome i nieruchome, dochody budżetów lokalnych, inne środki, grunty, zasoby naturalne stanowiące własność wspólnot terytorialnych wsi, osiedli, miast, dzielnic w miastach, a także obiekty wspólnej własności społecznej będące w zarządzaniu przez rady rejonowe i obwodowe.

[Oficjalna wykładnia art. 142 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Wspólnoty terytorialne wsi, osiedli i miast mogą łączyć, na uzgodnionych zasadach, obiekty będące własnością komunalną, a także środki budżetowe w celu wykonania projektów społecznych albo w celu finansowania (utrzymania) przedsiębiorstw, organizacji i urzędów komunalnych, tworząc dla nich odpowiednie organy i służby.

Państwo bierze udział w kształtowaniu dochodów budżetów samorządu lokalnego i wspiera finansowo samorząd lokalny. Wydatki organów samorządu lokalnego wynikające z decyzji organów władzy państwowej rekompensowane są przez państwo.

Artykuł 143

Wspólnoty terytorialne wsi, osiedli i miast, bezpośrednio albo poprzez utworzone przez nie organy samorządu lokalnego, zarządzają majątkiem stanowiącym własność komunalną; monitorują programy rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego oraz ich wykonanie, przyjmują budżety odpowiednich jednostek administracyjno-terytorialnych i monitorują ich wykonanie; ustalają podatki lokalne i opłaty, zgodnie z ustawą; zapewniają przeprowadzanie referendów lokalnych oraz wdrażają w życie ich wyniki; tworzą, reorganizują oraz likwidują komunalne przedsiębiorstwa, organizacje i instytucje, a także kontrolują ich działalność; zgodnie z ustawą rozstrzygają inne sprawy o znaczeniu lokalnym, należące do ich kompetencji.

[Oficjalna wykładnia art. 143 ust. 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/2010 z 01.04.2010]

Rady obwodowe oraz rejonowe przyjmują programy rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kulturalnego obwodów i rejonów oraz kontrolują ich wykonanie; przyjmują i kontrolują wykonanie budżetów rejonowych i obwodowych, tworzonych ze środków budżetu państwowego, w celu ich odpowiedniego podziału między zbiorowości terytorialne albo celem wykonania wspólnych projektów, lub ze środków połączonych, na zasadach uzgodnionych, pochodzących z budżetów lokalnych w celu realizacji wspólnych programów społeczno-ekonomicznych i kulturalnych; zgodnie z ustawą decydują w innych sprawach należących do ich kompetencji.

Ustawa może przekazać organom samorządu lokalnego wykonywanie zadań organów władzy wykonawczej. Państwo finansuje ich wykonywanie w całości ze środków Budżetu Państwowego Ukrainy bądź poprzez odprowadzenie do budżetu lokalnego, w trybie określonym w ustawie, dochodów z wybranych ogólnopaństwowych podatków bądź też poprzez przekazanie organom samorządu lokalnego odpowiednich obiektów własności państwowej.

Organy samorządu lokalnego, w zakresie realizowanych przez nie zadań organów władzy wykonawczej, podlegają kontroli odpowiednich organów władzy wykonawczej.

Artykuł 144

Organy samorządu lokalnego, w granicach ustawowo określonych kompetencji, podejmują decyzje podlegające wykonaniu na danym terytorium.

Decyzje organów samorządu lokalnego niezgodne z Konstytucją lub z ustawami Ukrainy zostają zawieszane w trybie określonym w ustawie, z jednoczesnym przekazaniem ich do rozstrzygnięcia sądowego.

[Oficjalna wykładnia art. 144 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 145

Uprawnienia samorządu lokalnego podlegają ochronie sądowej.

Artykuł 146

Inne sprawy dotyczące organizacji samorządu lokalnego, tworzenia, działania oraz odpowiedzialności organów samorządu lokalnego określa ustawa.

Rozdział XII

SĄD KONSTYTUCYJNY UKRAINY

Artykuł 147

Sąd Konstytucyjny Ukrainy rozstrzyga o zgodności ustaw Ukrainy z Konstytucją Ukrainy oraz, o ile Konstytucja to przewiduje, o zgodności z Konstytucją innych aktów normatywnych, dokonuje legalnej wykładni Konstytucji Ukrainy a także wykonuje inne uprawnienia wynikające z postanowień niniejszej Konstytucji.

Działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy opiera się na zasadach praworządności, niezawisłości, kolegialności, jawności oraz wiążącego charakteru jego uzasadnionych wyroków i postanowień.

[Art. 147 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 148

Sąd Konstytucyjny Ukrainy składa się z osiemnastu sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy, Rada Najwyższa Ukrainy oraz zgromadzenie sędziów Ukrainy powołują po sześciu sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Wybór kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy odbywa się na podstawie konkursu, zgodnie z ustawowo określoną procedurą.

Sędzią Sądu Konstytucyjnego może zostać obywatel Ukrainy, który włada językiem państwowym, w dniu powołania ma ukończone czterdzieści lat, posiada wyższe wykształcenie prawnicze i staż pracy w zawodzie prawniczym nie krótszy niż piętnaście lat, reprezentuje wysoki poziom moralny oraz jest prawnikiem o uznanym autorytecie.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, piastować mandatu przedstawicielskiego, obejmować jakichkolwiek stanowisk, z którymi łączy się pobieranie wynagrodzenia, wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Sędziogo Sądu Konstytucyjnego powołuje się na dziewięć lat bez możliwości powołania na następną kadencję.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego obejmuje urząd w dniu złożenia przez niego ślubowania na specjalnym posiedzeniu plenarnym Sądu.

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na specjalnym posiedzeniu plenarnym Sądu, w drodze tajnego głosowania, wybiera spośród swoich członków Prezesa tylko na jedną trzyletnią kadencję.

[Art. 148 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 148¹

Państwo gwarantuje finansowanie oraz należyte warunki działalności Sądu Konstytucyjnego Ukrainy. W Państwowym Budżecie Ukrainy wydatki na działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy są ujmowane odrębnie, z uwzględnieniem propozycji jego Prezesa.

Wysokość wynagrodzenia sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy określa ustawa o Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy.

[Art. 148¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 149

Konstytucja i ustawy Ukrainy gwarantują niezależność i nietykalność sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Wpływ na sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w jakikolwiek sposób jest zakazany.

Bez zgody Sądu Konstytucyjnego Ukrainy sędzia nie może zostać zatrzymany ani przetrzymywany czy aresztowany przed wydaniem wyroku skazującego przez sąd, oprócz sytuacji zatrzymania sędziego podczas albo bezpośrednio po popełnieniu ciężkiego czy szczególnie ciężkiego przestępstwa.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności z powodu głosowania w sprawie wydanego wyroku czy postanowienia, z wyjątkiem popełnienia przestępstwa lub wykroczenia dyscyplinarnego.

Państwo zapewnia osobiste bezpieczeństwo sędziemu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy oraz członkom jego rodziny.

[Art. 149 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 149¹

Pełnomocnictwa sędziego Sądu Konstytucyjnego wygasają w przypadku:

- 1) wygaśnięcia jego mandatu;
- 2) osiągnięcia przez niego wieku siedemdziesięciu lat;
- 3) wygaśnięcia obywatelstwa Ukrainy albo nabycia przez niego obywatelstwa innego państwa;
- 4) uprawomocnienia się wyroku sądu uznającego sędziego za zaginionego albo zmarłego, ograniczonego w zakresie zdolności do czynności prawnych lub pozbawionego zdolności do czynności prawnych;
- 5) uprawomocnienia się wyroku skazującego za popełnienie przez niego przestępstwa;
- 6) śmierci sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Powodami do odwołania sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy ze stanowiska są:

- 1) niemożność wykonywania swoich obowiązków ze względu na stan zdrowia;
- 2) złamanie przez sędziego zakazu łączenia stanowisk;

- 3) popełnienie przez niego poważnego wykroczenia dyscyplinarnego, rażące lub uporczywe zaniedbywanie obowiązków, niedających się pogodzić ze statusem sędziego Sądu, lub postępowanie świadczące o niezdolności do zajmowania stanowiska;
- 4) złożenie wobec niego wniosku o dymisję albo odwołanie ze stanowiska na własną prośbę.

Decyzja o odwołaniu ze stanowiska sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy podejmowana jest większością głosów co najmniej dwóch trzecich jego konstytucyjnego składu.

[Art. 149¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 150

Do kompetencji Sądu Konstytucyjnego Ukrainy należy:

- 1) rozpatrywanie wniosków dotyczących zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności):
  - ustaw i innych aktów prawnych Rady Najwyższej Ukrainy;
[Oficjalna wykładnia art. 150 ust. 1 pkt 1 akapit 1 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002]
  - aktów Prezydenta Ukrainy;
[Oficjalna wykładnia art. 150 ust. 1 pkt 1 akapit 3 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002]
  - aktów Gabinetu Ministrów Ukrainy;
  - aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym;
[Art. 150 ust. 1 pkt 1 akapit 6 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- 2) dokonywanie legalnej wykładni Konstytucji Ukrainy;
[Art. 150 ust. 1 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]
- 3) wykonywanie innych kompetencji przewidzianych w Konstytucji Ukrainy;
[Art. 150 ust. 1 pkt 3 dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Sprawy, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 tego artykułu rozpatrywane są, zgodnie z postanowieniami Konstytucji, na podstawie wystąpień: Prezydenta Ukrainy; co najmniej czterdziestu pięciu deputowanych ludowych Ukrainy; Sądu Najwyższego; Pełnomocnika ds. Praw Człowieka Rady Najwyższej Ukrainy; Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym.
[Art. 150 ust. 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 151

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy, nie mniej niż czterdziestu pięciu deputowanych ludowych Ukrainy albo Gabinetu Ministrów Ukrainy wydaje wyrok o zgodności z Konstytucją Ukrainy obowiązujących umów międzynarodowych, których stroną jest Ukraina albo umów międzynarodowych przesłanych do Rady Najwyższej Ukrainy w celu ratyfikacji.

Sąd Konstytucyjny Ukrainy, na wniosek Prezydenta Ukrainy albo nie mniej niż czterdziestu pięciu deputowanych ludowych Ukrainy wydaje postanowienia o zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności) pytań, które – z inicjatywy ludowej – mają być przedmiotem ogólnoukraińskiego referendum.

Na wniosek Rady Najwyższej Ukrainy Sąd Konstytucyjny Ukrainy wydaje postanowienia w sprawie przestrzegania procedury konstytucyjnej rozpoznania i rozpatrzenia sprawy pozbawienia stanowiska Prezydenta Ukrainy w trybie instytucji impeachmentu.

[Art. 151 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 151¹

Konstytucyjny Sąd Ukrainy rozstrzyga o zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności) ustawy Ukrainy na podstawie skargi konstytucyjnej osoby, która uważa, że przywołana w prawomocnym wyroku sądowym w jej sprawie ustawa Ukrainy jest sprzeczna z Konstytucją Ukrainy. Skarga konstytucyjna może być wniesiona wyłącznie w przypadku, gdy zostały wyczerpane wszelkie inne środki ochrony prawnej.

[Art. 151¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 151²

Wyroki i postanowienia uchwalone przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy są wiążące, ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

[Art. 151² dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 152

Ustawy i inne akty uznaje się wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy za niekonstytucyjne w całości lub w części, jeżeli nie są zgodne z Konstytucją Ukrainy albo jeżeli została naruszona ustanowiona w Konstytucji Ukrainy procedura ich rozpatrzenia, uchwalenia albo nabrania mocy obowiązującej.

[Art. 152 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Ustawy oraz inne akty albo ich poszczególne przepisy uznane za niekonstytucyjne tracą moc w dniu wydania przez Sąd Konstytucyjny wyroku o ich niekonstytucyjności, chyba że co innego wynika z samego wyroku, jednak nie z dniem wcześniejszym, niż dzień wydania wyroku.

[Art. 152 ust. 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Szkody materialne lub moralne wyrządzone osobom fizycznym lub prawnym przez akty i działania uznane za niekonstytucyjne są rekompensowane przez Państwo zgodnie z procedurą określoną w ustawie.

Artykuł 153

Strukturę organizacyjną i działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, status sędziów Sądu, przesłanki i procedurę zwracania się do Sądu, procedurę rozpatrywania przez niego spraw i wykonywania wyroków określa Konstytucja Ukrainy oraz ustawa.

[Art. 153 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Rozdział XIII

WPROWADZANIE ZMIAN DO KONSTYTUCJI UKRAINY

Artykuł 154

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy może przedłożyć w Radzie Najwyższej Ukrainy Prezydent Ukrainy, co najmniej jedna trzecia deputowanych ludowych konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 155

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy, z wyjątkiem zmian rozdziału I „Zasady ogólne”, rozdziału III „Wybory. Referendum” lub rozdziału XIII „Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy”, uchwalony uprzednio większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, uważa się za przyjęty, jeżeli na następnej sesji zwyczajnej Rady Najwyższej Ukrainy opowiedziało się za nim w głosowaniu co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 155 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 1-rp/2016 z 15.03.2016]

Artykuł 156

Projekt ustawy o zmianie rozdziału I „Zasady ogólne”, rozdziału III „Wybory. Referendum” lub rozdziału XIII „Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy” przedkłada w Radzie Najwyższej Ukrainy Prezydent Ukrainy, co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy i, w razie uchwalenia projektu większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, podlega on zatwierdzeniu w referendum ogólnoukraińskim zarządzonym przez Prezydenta Ukrainy.

Powtórne przedłożenie projektu ustawy o zmianie rozdziałów I, III lub XIII niniejszej Konstytucji, którego przedmiotem jest ta sama materia, możliwe jest dopiero w Radzie Najwyższej Ukrainy następnej kadencji.

Artykuł 157

Konstytucja Ukrainy nie może być zmieniana, gdy proponowane poprawki przewidują uchylenie lub ograniczenie praw i wolności człowieka i obywatela albo jeżeli zmiany zmierzają do likwidacji niepodległości lub do naruszenia integralności terytorialnej Ukrainy.

Konstytucja Ukrainy nie może być zmieniana w czasie obowiązywania stanu wojennego albo wyjątkowego.

Artykuł 158

Rozpatrywany przez Radę Najwyższą Ukrainy projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy, który nie został przez nią uchwalony, może zostać ponownie przedłożony Radzie Najwyższej Ukrainy nie wcześniej niż po upływie roku od dnia głosowania nad tym projektem.

Rada Najwyższa Ukrainy w ciągu kadencji nie może dwukrotnie zmienić tego samego postanowienia Konstytucji Ukrainy.

[Oficjalna wykładnia art. 158 ust. 2 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 8-rp/98 z 09.06.1998]

Artykuł 159

Projekt ustawy o wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy rozpatrywany jest przez Radę Najwyższą Ukrainy po zapoznaniu się z wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o zgodności projektu z wymogami art. 157 i 158 niniejszej Konstytucji.

[Oficjalna wykładnia art. 159 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 8-rp/98 z 09.06.1998]

Rozdział XIV

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 160

Konstytucja Ukrainy wchodzi w życie z dniem uchwalenia.

[Oficjalna wykładnia art. 160 – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 161

Dzień uchwalenia Konstytucji Ukrainy jest świętem państwowym – Dniem Konstytucji Ukrainy.

Rozdział XV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

1. Ustawy oraz inne akty normatywne uchwalone do czasu wejścia w życie niniejszej Konstytucji obowiązują w zakresie w którym nie są sprzeczne z niniejszą Konstytucją Ukrainy.
2. Rada Najwyższa Ukrainy po uchwaleniu Konstytucji Ukrainy wykonuje kompetencje przewidziane niniejszą Konstytucją.

Wybory zwyczajne do Rady Najwyższej Ukrainy zostaną przeprowadzone w marcu 1998 roku.
[Oficjalna wykładnia pkt 2 Przepisów przejściowych – patrz Wyrok Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997]

3. Wybory zwyczajne Prezydenta Ukrainy zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 1999 roku.
4. Prezydent Ukrainy, w ciągu trzech lat od wejścia w życie Konstytucji Ukrainy, ma prawo wydawać w sprawach gospodarczych nieuregulowanych ustawami dekrety, które winny być przyjęte przez Gabinet Ministrów Ukrainy i podpisane przez Premiera Ukrainy, jednocześnie przedkładając odpowiedni projekt ustawy w tej sprawie Radzie Najwyższej Ukrainy w trybie określonym w art. 93 niniejszej Konstytucji.

Taki dekret Prezydenta Ukrainy wchodzi w życie, jeżeli w ciągu trzydziestu dni kalendarzowych od dnia przedłożenia projektu ustawy (z wyjątkiem dni w okresie między sesjami) Rada Najwyższa Ukrainy nie uchwali go albo nie odrzuci większością głosów jej konstytucyjnego składu, i obowiązuje do czasu wejścia w życie ustawy uchwalonej przez Radę Najwyższą Ukrainy, której przedmiotem jest ta sama materia.

5. Gabinet Ministrów Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy po jej wejściu w życie.
6. Sąd Konstytucyjny Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy po jej wejściu w życie. Do czasu utworzenia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy wykładni ustaw dokonuje Rada Najwyższa Ukrainy.
7. Zgodnie z art. 118 niniejszej Konstytucji, po wejściu jej w życie, kierownicy lokalnych administracji państwowych zachowują status kierowników lokalnych administracji państwowych, a po wyborze przewodniczących odpowiednich rad, przewodniczący tych rad podają się do dymisji.
8. Rady wiejskie, osiedlowe, miejskie oraz przewodniczący tych rad po wejściu w życie Konstytucji Ukrainy wykonują określone przez nią kompetencje do czasu wyboru nowego składu tych rad w marcu 1998 roku.

Rady rejonowe i obwodowe wybrane przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji wykonują określone przez nią kompetencje do czasu sformowania nowego składu tych rad zgodnie z Konstytucją Ukrainy.

Rady rejonowe w miastach oraz przewodniczący tych rad po wejściu w życie niniejszej Konstytucji wykonują swoje kompetencje zgodnie z ustawą.

9. Prokuratura kontynuuje – zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem – wykonywanie funkcji śledczych w postępowaniu mającym na celu wniesienie oskarżenia do chwili rozpoczęcia działalności przez organy, którym na mocy ustawy zostaną przekazane odpowiednie zadania oraz funkcja nadzoru nad przestrzeganiem prawa przy wykonywaniu wyroków w sprawach karnych, oraz w razie stosowania innych środków przymusu związanych z ograniczeniem wolności obywateli – do czasu wejścia w życie ustawy o utworzeniu dwustopniowego systemu stałych inspekcji penitencjarnych.

[Rozdz. XV pkt 9 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

10. Do czasu uchwalenia ustaw, które określają zakres władzy wykonawczej w miastach Kijów oraz Sewastopol, władzę wykonawczą w tych miastach sprawuje odpowiednia administracja państwowa, zgodnie z artykułem 118 niniejszej Konstytucji.

11. Postanowienia art. 99 ust. 1 niniejszej Konstytucji wchodzi w życie po wprowadzeniu narodowej jednostki pieniężnej - hrywny.

12. Sąd Najwyższy Ukrainy i Najwyższy Sąd Arbitrażowy Ukrainy sprawują swoje funkcje zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem Ukrainy do momentu utworzenia, zgodnie z art. 125 niniejszej Konstytucji, systemu sądów powszechnych w Ukrainie, ale nie dłużej niż przez pięć lat.

Sędziowie wszystkich sądów w Ukrainie wybrani lub powołani przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji wykonują swoje funkcje zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem do czasu wygaśnięcia kadencji, na jaką zostali wybrani lub powołani.

Sędziowie, których kadencja kończy się w dniu wejścia w życie niniejszej Konstytucji, kontynuują pełnienie swoich funkcji przez rok.

13. W ciągu pięciu lat po wejściu w życie niniejszej Konstytucji obowiązuje dotychczasowa procedura aresztowania, zatrzymania w areszcie i zatrzymywania osób podejrzewanych o popełnienie przestępstwa, a także dotychczasowa procedura przeprowadzania oględzin i przeszukiwania mieszkania albo innego obiektu stanowiącego własność prywatną.

14. *[Rozdz. XV pkt 14 uchylono Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]*

15. Wybory zwyczajne do Rady Najwyższej Ukrainy, po przywróceniu postanowień Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku Wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku No 20-rp/2010 w sprawie przestrzegania procedury wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 2012 roku.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt 15 zgodnie z Ustawą Nr 2952-VI z 01.02.2011]

16. Wybory zwyczajne Prezydenta Ukrainy, po przywróceniu postanowień Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku Wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku No 20-rp/2010 w sprawie przestrzegania procedury wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę marca 2015 roku.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt 16 zgodnie z Ustawą Nr 2952-VI z 01.02.2011]

16¹. Od dnia wejścia w życie ustawy Ukrainy „O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)”:

- 1) do momentu utworzenia Wyższej Rady Sprawiedliwości jej funkcje sprawuje Najwyższa Rada Sądownictwa. Wyższą Radę Sprawiedliwości tworzy się w drodze reorganizacji Najwyższej Rady Sądownictwa. Do chwili wyboru (powołania) członków Wyższej Rady Sprawiedliwości organ ten funkcjonuje w składzie członków Najwyższej Rady Sądownictwa do czasu upływu jej kadencji, nie dłużej jednak niż do 30 kwietnia 2019 roku. Wybór (powołanie) członków Wyższej Rady Sprawiedliwości powinno nastąpić nie później niż do 30 kwietnia 2019 roku;
- 2) kadencja sędziów powołanych na stanowisko na okres pięciu lat upływa wraz z upływem okresu na jaki zostali powołani. Wyżej wymienieni sędziowie mogą zostać powołani na stanowisko sędziego w trybie określonym w ustawie;
- 3) sędziowie wybrani na czas nieokreślony sprawują swój urząd do odwołania albo do wygaśnięcia pełnomocnictw z przyczyn określonych w Konstytucji Ukrainy;
- 4) ocena tego, czy sędzia, który został powołany na okres pięciu lat albo został wybrany na czas nieokreślony do chwili wejścia w życie ustawy “O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)”, nadaje się na zajmowane stanowisko, powinna być przeprowadzona w trybie określonym w ustawie. Niezdatność do zajmowania stanowiska przez sędziego w następstwie oceny jego kompetencji, etyki zawodowej czy uczciwości, bądź też odmowa sędziego poddania się takiej ocenie, stanowią podstawę do jego odwołania z zajmowanego stanowiska. Tryb i konkretne powody zaskarżenia decyzji o odwołaniu sędziego ze względu na wyniki dokonanej oceny określa ustawa;
- 5) w przypadku reorganizacji oraz likwidacji wybranych sądów, utworzonych przed wejściem w życie ustawy “O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)”, sędziowie tych sądów mają prawo do złożenia wniosku o rezygnację ze stanowiska albo wniosku o uczestnictwo w konkursie na inne stanowisko sędziego, jak również w trybie ustalonym w ustawie. Szczegóły przeniesienia sędziego na stanowisko w innym sądzie określi ustawa;
- 6) do chwili wprowadzenia nowego ustroju administracyjno-terytorialnego Ukrainy, zgodnie ze zmianami w Konstytucji Ukrainy odnośnie decentralizacji władzy, ale nie później niż do dnia 31 grudnia 2017 roku, tworzenia, reorganizacji i likwidacji sądów dokonuje Prezydent Ukrainy na podstawie i w trybie określonym w ustawie;
- 7) w ciągu dwóch lat przeniesienia sędziego do innego sądu dokonuje Prezydent Ukrainy na podstawie odpowiedniego wniosku Wyższej Rady Sprawiedliwości;
- 8) sędziowie Sądu Konstytucyjnego, powołani przed wejściem w życie ustawy “O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)”, kontynuują swoje kadencje do czasu wygaśnięcia mandatu lub odwołania w trybie określonym w art. 149¹ Konstytucji Ukrainy, bez prawa do ponownego powołania. Mandat sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, który w dniu wejścia w życie ustawy “O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)” osiągnął wiek sześćdziesięciu pięciu lat, ale w sytuacji, gdy nie podjęto wobec niego decyzji odwołującej go ze stanowiska, wygasa;

- 9) uczestnictwo prokuratury jako reprezentanta obywateli w postępowaniu sądowym, które zostało wszczęte przed wejściem w życie ustawy „O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)” odbywa się według przepisów obowiązujących do wejścia w życie ustawy, mających zastosowanie do momentu wydania ostatecznych wyroków, niepodlegających już zaskarżeniu;
- 10) Prokurator Generalny Ukrainy powołany na stanowisko przed wejściem w życie ustawy „O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)” sprawuje funkcję Prokuratora Generalnego do momentu odwołania zgodnie z trybem ustanowionym w ustawie, ale nie dłużej niż przez okres na jaki go powołano, oraz nie może on zajmować stanowiska dwa razy pod rząd;
- 11) Reprezentacja, zgodnie z art. 131¹ ust. 1 pkt 3 i art. 131² niniejszej Konstytucji wyłącznie przez adwokatów czy prokuratorów w Sądzie Najwyższym oraz w sądach kasacyjnych obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 roku; w sądach apelacyjnych – od dnia 1 stycznia 2018 roku; w sądach pierwszej instancji – od dnia 1 stycznia 2019 roku. Reprezentacja w sądach organów władzy państwowej oraz organów samorządu terytorialnego wyłącznie przez prokuratorów czy adwokatów obowiązuje od dnia 1 stycznia 2020 roku. Reprezentacja w sądach, w postępowaniach wszczętych przed wejściem w życie ustawy „O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy (co do wymiaru sprawiedliwości)”, odbywa się według przepisów obowiązujących przed jej wejściem w życie i obowiązuje do chwili wydania w poszczególnych sprawach ostatecznych wyroków, które nie podlegają zaskarżeniu.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt 16¹ zgodnie z Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]